

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Naplňování potřeb nadaných dětí v běžné MŠ z pohledu rodičů

Vypracovala: Rut Vretonko, DiS.
Vedoucí práce: Mgr. Veronika Plachá, Ph.D.

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 24.3. 2020

Rut Vretonko, DiS.

Poděkování

Tímto děkuji vedoucí práce Mgr. Veronice Plaché, Ph.D. za vstřícný přístup, trpělivost, ochotu a čas. Dále chci poděkovat své rodině, která mě ve studiu velmi podporovala.

Abstrakt

Bakalářská práce je věnována problematice nadaných a mimořádně nadaných dětí. Teoretická část definuje samotný pojem nadání, stručnou charakteristiku nadaného dítěte, vztah rodiny a sourozenců nadaného dítěte a legislativu ve vztahu ke vzdělávání nadaných dětí.

Cílem praktické části práce je mapování zkušeností a postojů rodičů s problematikou výchovy a vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných dětí v rodině a ve školských zařízeních a následně tento získaný poznatek porovnat se současným stavem. V rámci výzkumu byly použity dvě metody. Kvantitativní – dotazníkové šetření a kvalitativní – polostrukturované rozhovory. Metoda dotazníkového šetření ukázala, že z pohledů rodičů, snaha ze strany učitelů MŠ vyhovět potřebám nadaných dětí, není uspokojivě naplněna. Z dotazníku také vyplynulo, že rodiče nadaných dětí aktuálně pro své dítě nehodlají mateřskou či základní školu měnit. Polostrukturované rozhovory potvrdily výsledky dotazníkového šetření. Také se ukázalo, že odhalení nadání se netýká pouze dětí předškolního věku, ale může se projevat již v raném věku nebo naopak až po nástupu do základní školy. Rovněž cílená stimulace a podněcování dítěte k rozvoji nadání není nutná.

Na základě zjištěných údajů vyplývá, že péče o nadané děti v domácím prostředí je dostačující. Na druhou stranu komunikace mezi pedagogy a rodiči nadaných dětí není jasná a péče o tyto děti ve školském zařízení je nedostačující. Učitelé často neví, jak přistupovat k nadanému dítěti. Očekávání rodičů, jsou častokrát nenaplněna.

Klíčová slova

Nadání, talent, PPP, inteligenční testy, akcelerace, vzdělávání, výchova, předškolní věk

Abstract

The thesis aims to illustrate the concept of giftedness by looking at the characteristic of a gifted child, the relationship of the family and siblings of a gifted child, and the legislation in relation to the education of gifted children.

The goal of the practical part is to monitor the experiences and attitudes of the parents in regard to the issue of upbringing and education of gifted and outstandingly gifted children in the family home environment, as well as in school facilities. The subsequent findings will be compared in relation to the actual situation. Two methods were used in the research. Quantitative — questionnaire survey and qualitative — semi-structured interviews. The method of the questionnaire survey showed that the efforts of kindergarten teachers to meet the needs of gifted children are not satisfactorily fulfilled from the parents' point of view. The questionnaire also showed that the parents of gifted children do not currently intend to change their kindergarten or primary school for their child. The semi-structured interviews confirmed the results of the questionnaire survey. It has also been shown that the detection of giftedness does not only apply to preschool children but may be manifested at an early age or even after starting primary school. It can also be stated that targeted stimulation and incitement of the child to develop giftedness is not necessary.

Based on the data, it is clear that care for gifted children in the home environment is sufficient. On the other hand, communication between educators and parents of gifted children is not clear and care for these children in the school is insufficient. Teachers often do not know how to approach a gifted child, often leaving parents' expectations unfulfilled.

Key words

Talent, Educational and Psychological Counseling, Intelligence tests, Acceleration, Education, Upbringing, Preschool age

Obsah

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
NADÁNÍ	10
1. VYMEZENÍ POJMU NADÁNÍ	10
1.1 Definice nadání	10
1.2 Nadání versus talent	11
1.3 Druhy nadání	12
1.4 Modely nadání	14
NADANÉ DÍTĚ	16
2. NADANÉ DĚTI A JEJICH ROZPOZNÁVÁNÍ	16
2.1 Charakteristika nadaných dětí	16
2.2 Možné problémy spojené s nadáním	17
2.2.1 Dvojí výjimečnost	19
2.3 Mýty o nadaných	20
2.4 Identifikace nadaných dětí	21
3. VZDĚLÁVÁNÍ NADANÝCH DĚTÍ	23
3.1 Legislativa	23
3.2 Postoj RVP PV k nadaným dětem	24
3.3 Rozvoj potenciálu u nadaných jedinců	24
RODINA A NADÁNÍ	26
4. RODINA	26
4.1 Rodiče nadaného jedince	26
4.2 Nadaný a sourozenci	26
PRAKTICKÁ ČÁST	27
6. UVEDENÍ DO METODOLOGIE VÝZKUMU	27
6.1 Výzkumný cíl a výzkumné otázky	27
6.2 Výzkumné metody a popis realizace výzkumné sondy	27
6.3 Etické otázky výzkumu	27

7. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	29
7.1 Představení výsledků dotazníkového šetření	29
8. POLOSTRUKTUROVANÉ ROZHOVORY	38
8.1 Představení výsledků rozhovorů	38
9. VÝSLEDKY VÝZKUMU	47
9.1 Představení výsledků rozhovorů	47
ZÁVĚR	52
POUŽITÁ LITERATURA	53
Seznam příloh	55

Seznam použitých zkratk a symbolů

ČR	Česká republika
EQ	Emocionální kvocient
IQ	Intelligenční kvocient
IVP	Individuální vzdělávací plán
MŠ	Mateřská škola
NIDV	Národní institut pro další vzdělávání
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
SVP	Speciální vzdělávací potřeby
ŠVP	Školní vzdělávací program
ZŠ	Základní škola

Citát: Ačkoli se nadání týká jednotlivců, je také národním zdrojem a budoucí směr každé společnosti závisí na rozvoji potenciálu její mladé generace. Žádná země si nemůže dovolit jej promarnit. (Joan Freemanová, *Gifted Children Grown Up*, London, 2008)

ÚVOD

Práce s nadanými dětmi je aktuální téma, kterému je v dnešní době zapotřebí věnovat zvýšenou pozornost. Jak je zmíněno výše v uvedeném citátu, péče o nadané by měla být v zájmu národa. Problematika vzdělávání nadaných dětí je v České republice legislativně zakotvena, nicméně realizace samotné práce s nadanými dětmi, zvláště předškolního věku, je v praxi stále ještě velmi diskutovanou záležitostí.

Toto téma jsem si vybrala na základě vlastní zkušeností z pozice matky nadaného dítěte a jako budoucího pedagoga. Věnuji se této tematice již několik let. K tomu přispívá i skutečnost, že v mé širší rodině máme několik velice nadaných dětí, které potřebují zvláštní péči.

Cílem práce je mapovat zkušenosti a postoje rodičů ve výchově a vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných dětí v rodině a ve školských zařízeních, především mateřských školách.

Teoretická část stručně představuje pojetí inteligence, nadání a talentu, pojednává o modelech nadání a různých druzích nadání. Dále popisuje charakteristické znaky nadaných dětí, problémy, se kterými se nadané děti mohou setkávat a s tím spojené mýty o nadaných. Identifikaci nadaných dětí je věnován samostatný oddíl. Taktéž je představen legislativní postup platný od 1. ledna 2020, společně s postojem RVP PV při vzdělávání nadaných dětí. Práce se také dotýká vztahů rodičů a sourozenců nadaného dítěte.

V praktické části se vychází ze zkušeností rodičů dětí, u kterých bylo diagnostikováno nadání. Pro výzkum byl zvolen kvantitativní i kvalitativní sběr dat. Průzkum byl proveden metodami dotazníkového šetření prostřednictvím webového formuláře a polostrukturovaných rozhovorů s rodiči šesti nadaných dětí. Záměrem tohoto šetření bylo zjistit, jakým způsobem bylo nadané dítě stimulováno k rozvoji, jaké má nadané dítě vztahy v sociální oblasti a jak rodiče hodnotí péči o své dítě v kontextu nadání. Dále se šetření dotýká identifikace nadaných dětí a také spolupráce mezi MŠ/ZŠ a rodinou.

TEORETICKÁ ČÁST

NADÁNÍ

1. VYMEZENÍ POJMU NADÁNÍ

1.1 Definice nadání

„V mnoha jazycích je slovo „nadání“ odvozeno od „dar, dávání“. Znamená obdarovaný, obdařený, talentovaný.“ (Landau, 2007, s.39) V odborné literatuře se můžeme setkat s množstvím pojmů, které vymezují pojem nadání. Jedni se kloní k tomu, že nadání má každý. Na druhou stranu jiní trvají na tom, že je to dar určený jen vyvoleným. Další se přiklání k tomu, že nadání se týká výlučně intelektu, zatímco jiní autoři vymezují nadání více faktory. (Fořtíková, 2009, s. 7) Erika Landau přináší jednoduchou a zároveň výstižnou definici. „Nadání je způsobilost podat v některé oblasti, v níž se člověk snaží vyniknout mimořádné výkony.“ (2007, s. 43) Laznibatová (2007) shrnula definice do níže uvedených šesti skupin.

Ex-post-facto definice – vychází ze zkoumání geniálních lidí z historie a za nadaného se zde označuje ten, kdo projevuje nadprůměrné výkony. *IQ definice* – za nadaného se považuje ten, kdo má nadprůměrnou hodnotu inteligenčního kvocientu, které je obvykle vyšší než 130. *Sociální definice* – nadané dítě je takové, které vyniká v řadě činností, nejde jen o hodnoty naměřené IQ testem. *Procentuální definice* – definice nadání je zde odvozena od procentuálního rozložení nadání mezi obyvateli, což je 2,14 % populace. *Kreativní definice* vyjadřuje úroveň tvořivosti jako hodnotící komponent nadání. Poslední kategorií jsou *modely*, které jsou více rozepsány v samostatné kapitole.

De Haanova a Havighurstova definice nadání, na druhou stranu, specifikuje šest základních oblastí, ve kterých se nadání může projevit. Jsou to *intelektová schopnost (intellectual ability)*, *schopnost tvořivého myšlení (creative thinking)*, *vědecká schopnost (scientific ability)*, *schopnost sociálního vůdcovství (social leadership)*, *mechanické schopnosti (mechanical skills)* a *talenty ve výtvarném umění (talents in fine arts)* (Pýchová, 1996, s. 330). Jejich přístup byl prvním, který definoval různé možné oblasti nadání.

Výčet definic a popis oblastí, ve kterých se nadání projevuje, poukazují na to, že nadané děti jsou specifickou skupinou, která je nedílnou součástí vzdělávacího systému a neměla by být zanedbávána.

1.2 Nadání versus talent

V akademických publikacích je velká nejednotnost v pojetí pojmů nadání a talent. V průběhu jednoho století přineslo mnoho autorů nesčetné množství definic. Někteří z těchto autorů tyto pojmy nerozlišují a chápou je spíše jako rovnocenná synonyma. Další naopak v těchto pojmech vidí rozdíly. Odlišné postupy jednotlivých autorů daly vzniknout rozdílným přístupům a různému chápání těchto základních pojmů této problematiky.

Dle Dočkala (2005, s. 39) je nadání „charakteristikou každého člověka“ a pokládá jej za kvantitativní lidskou vlastnost s návazností od podprůměrného, přes průměrné až po vysoké. Nadání je ovlivněno jak na základě dědičnosti, tak i okolního prostředí a jeho působení, zatímco talent je ovlivněn rozvojem schopností, výchovou a prostředím usměrněným projevem nadprůměrných schopností. Také existují názory, že nadání se projevuje ve více oblastech lidské činnosti, kdežto talent pouze v jedné.

Rozdílnost v chápání pojmu *vysoce nadaný jedinec* a *talentovaný* přináší především IQ definice. Podle patrona nadaných žáků v ČR, nadačního fondu Qiido, za mimořádně intelektově nadané dítěte se považuje ten, jehož IQ přesahuje svou hodnotou hranici 130. (*Kdo je MiND?* [online]. [cit. 2020-02-19]. Dostupné z: <https://www.qiido.cz>)

Na druhou stranu je současným trendem v cizojazyčných publikacích pojmy „talent“ a „nadání“ nerozdělovat. Pro Hříbkovou (2009), stejně jako Pro Mönkse a Ypenburgaovou (2002) jsou výrazy jako „talent“, „vysoce nadaný“, „nadaný“, a „nadání“ pojmy, které mají „velmi příbuzný, téměř totožný význam“ (Mönks, Ypenburgová, 2002, str. 29).

Renzulli (in Machů, 2013, s. 124) přináší nový rozměr v označení *nadaného dítěte*. Navrhuje pojem jako „*děti s nadaným chováním*“. Máme-li na mysli děti předškolního věku, tak je výstižnější namísto termínu *nadaný jedinec* raději mluvit o *dítěti s projevem nadaného chování* či o *nadaném chování*, které v budoucnu směřuje k nadání. (Machů, 2015, s. 124)

V této práci jsou pojmy „talent“ a „nadání“, tak i „talentovaný“ a „nadaný“, „vysoce inteligentní“, vztaženy i na děti předškolního věku a jsou používány jako synonyma.

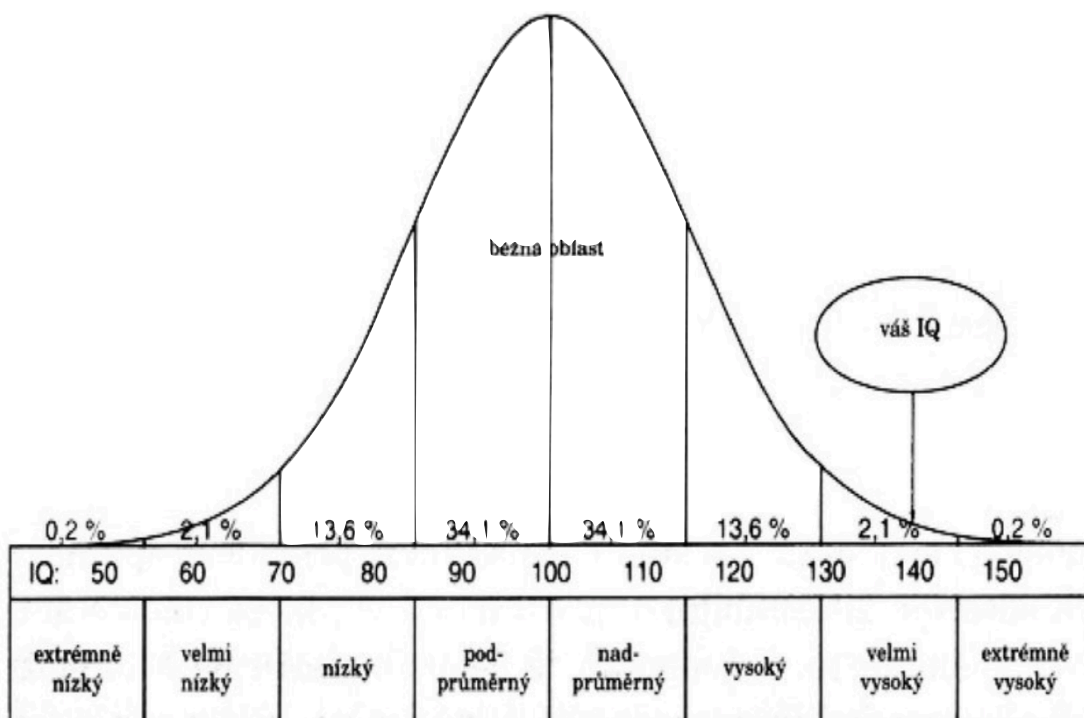
1.3 Druhy nadání

Chápání nadání může být vymezeno v několika kategoriích:

Intelektové nadání – je chápáno jako nadprůměrná všeobecná intelektová schopnost, která je rovnoměrně rozložena pro různé intelektuální oblasti. Jako jediná disponuje možnostmi poměrně přesného měření psychologickými intelligenčními testy. Podle Gaussovy křivky se inteligence většiny obyvatelstva (68,2 %) pohybuje kolem průměru v pásmu podprůměrné a nadprůměrné inteligence, což odpovídá hodnotám IQ 90–110. (viz tabulka č. 1 IQ škála). F. Gagné (cit. dle Jurášková, 2006, s. 22) rozpracoval stupně intelektového nadání na základě výsledku intelligenčního kvocientu:

- mírně nadaní – tvoří horních 10% populace s IQ 120 a více
- středně nadaní – s IQ 135 a více tvoří horních 1% celkové populace
- vysoce nadaní – s IQ 145 a více tvoří 0,1% populace
- výjimečně nadaní – s IQ 155 a více tvoří 0,01% populace
- extrémně nadaní – s IQ nad 165 tvoří 0,001% populace

tabulka č. 1. Gaussova IQ škála (Dostupné z: <https://www.qiido.cz/>)

Akademické nadání – je definováno jako vysoké schopnosti pro některou akademickou oblast nebo více oblastí. Akademické nadání je měřitelné výkonovými a akademickými testy.

Tvořivé nadání – jsou vysoké schopnosti, které se projevují v oblasti tvořivé produkce. Toto nadání je měřitelné testy tvořivosti.

Vůdčí nadání – schopnosti vůdcovství se projevují v oblasti iniciování, řízení a reprezentací lidí a situací ve prospěch ostatních.

Umělecké nadání – umělecké nadání, je popisováno jako vysoké schopnosti pro vizuální nebo reformační oblast umění (např. výtvarné umění, hudba, tanec, dramatické umění). Je poměřován profesionály v konkrétní oblasti. (Kroupová, 2016, s. 268).

Jako další příklad rozdělení lze uvést rozdělení podle amerických expertů DeHaana a Havighursta (Pýchová, 1996, s. 329):

- Intelektové schopnosti
- Kreativní myšlení
- Vědecké schopnosti
- Vůdcovství ve společnosti
- Mechanické schopnosti
- Talent v krásném umění

Tabulka č. 2 Oblasti nadání dle Havighursta (Havigerová, 2011, s. 30)

nadřazený pojem	oblast nadání	
intelekt	intelektová schopnost	<i>intellectual ability</i>
	vědecká schopnost	<i>scientific ability</i>
kreativita	schopnost tvořivého myšlení	<i>creative thinking</i>
motorika	mechanické schopnosti	<i>mechanical skills</i>
	talenty v krásném umění	<i>talents in fine arts</i>
komunikace	schopnost sociálního vůdcovství	<i>social leadership</i>

1.4 Modely nadání

Kvůli mnoha rozdílnostem, které se vyskytují v různých definicích nadání, jsou tyto definice postupně nahrazovány „modely nadání“, které zahrnují nejen intelektové schopnosti nadaného jedince, ale také celé jeho osobnosti.

Během posledních dvou dekád minulého století akademické práce několika psychologů jako Renzulli, Sternberg, Mönks, Tannenbaum, Gardner a Gagné dominují nad ostatními. Byli to především tito zmínění autoři, kteří zmapovali lidskou inteligenci. Různé modely nám přinášejí způsoby chápání intelektuálních procesů, které se skrývají pod pojmem inteligence. Ačkoliv se jejich modely liší tím, jaké složky berou v úvahu, mnohé mají naopak stejné. V této práci je popsáno několik modelů, které zahrnují koncept nadání společně se sociálním aspektem a prostředím rodiny.

Gagného **diferencovaný model nadání** a talentu rozlišuje „čtyři základní skupiny obecného nadání: vlohy intelektové, tvořivé, socioafektivní a senzomotorické.“ (Machů, Kočvarová, 2013, s. 12) Mezi skutečným talentem a nadáním Gagné umístil katalyzátory, které přispívají, ať už kladně či záporně, k manifestaci daného talentu. Interpersonálními katalyzátory jsou např. motivace či sebedůvěra a do katalýzy prostředí spadá např. společnost, škola, či rodina.

Americký psycholog J. S. Renzulli popsal na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let **model tří kruhů**. Tento model představuje protiklad intelektového modelu nadání. Zdůrazňuje tři skupiny vlastností při realizaci nadání. Jde o vzájemné působení *nadprůměrných schopností*, které jsou měřitelné IQ testem, dále *kreativita*, což představuje produktivní myšlení a realizace jedinečných koncepcí a *motivace*, kde se projevuje vytrvalost, sebedůvěra a orientace na úkol (Machů, 2005, s. 24). Renzulli zdůrazňuje, že ani jedna samostatně stojící složka nemůže tvořit nadání. Důležitá je harmonie a souhra všech tří složek.

Mönks přináší **vícefaktorový model nadání**, který je inspirován Renzulliho modelem. Jeho model přináší vzájemnou interakci sociálního prostředí – školy, vrstevníků a rodiny, s potřebami dítěte. Důležitými faktory jsou motivace, tvořivost a vysoká intelektová schopnost.

Psychosociální hvězdicový model Abrahama J. Tannenbauma zahrnuje kromě nadprůměrné inteligence, speciálních schopností, neintelektových faktorů, také vnější vlivy a faktory náhody, které jsou činiteli, důležitými pro rozvoj talentu.

Sternbergův **triarchický model inteligence** zpochybňuje validitu inteligenčních testů v adaptaci na nové prostředí. Sternberg definuje tři druhy nadání: analytické, syntetické a praktické a dodává, že sukcesu je dosaženo jen rovnováhou mezi těmito složkami.

Gardnerova **teorie mnohočetné inteligence** předpokládá existenci sedmi různých, víceméně vzájemně nezávislých, inteligencí: lingvistická inteligence, logicko-matematická inteligence, prostorová inteligence, hudební inteligence, tělesně-pohybová inteligence, interpersonální inteligence a intrapersonální inteligence.

NADANÉ DÍTĚ

2. NADANÉ DĚTI A JEJICH ROZPOZNÁVÁNÍ

Abychom rozpoznali nadání u dítěte, je důležité znát vývojová stádia typická pro vývoj a rozvoj dítěte. Vývojové fáze nelze jednoduše přeskočit, ale přechod mezi nimi nemusí být vždy plynulý.

2.1 Charakteristika nadaných dětí

Nadané děti se odlišují specifickými charakteristikami. Koopmans-Daytonová a Feldhusen (1987, cit. dle Fořtík, Fořtíková, 2007) přinesli výčet znaků, které upozorňují na zrychlené projevy vývoje v před školním věku.

Jde zejména o tři oblasti:

a. *Oblast jazyka a učení*

- Dítě brzy mluví, brzy čte, jazyková dovednost je dříve na vysoké úrovni
- Má brzy širokou slovní zásobu
- V komunikaci upřednostňuje používání slov namísto činu
- Velmi rádo se vyjadřuje a rádo diskutuje
- Má vlastní jedinečný způsob učení
- Déle se soustředí
- Klade velké množství otázek
- Pamatuje si informace o tom, co pozorovalo nebo četlo
- Má dobré pozorovací schopnosti
- Rozumí abstraktním pojmům a správně je umí používat
- Chápe vztah příčiny a následku
- Dokáže dlouhý čas vydržet samo a také samo pracovat
- Problém je pro něj výzvou
- Je fascinováno myšlenkou hry
- Zajímá se o různé druhy knih, jako jsou encyklopedie, či atlasy.

b. *Oblast psychomotorického vývoje a motivace*

- Dítě brzy chodí
- Vykazuje brzkou kontrolu jemné motoriky
- Je motivován k objevování věcí, je zvědavé, často se ptá „proč“

- Chce ovládat okolí
  - Rádo se učí
  - Je velmi aktivní a cílevědomé
  - Je nezávislé v myšlení i jednání
  - Má rádo projekty, kde je třeba zjišťovat informace
  - Jeho zájmy mají široký a hluboký rozměr
- c. *Oblast psychosociálních charakteristik*
- Dítě méně spí
  - Vnímá sebe jako jiné než ostatní děti
  - Je více závislé na dospělých
  - S dospělými jedná efektivněji než s dětmi
  - Je citlivé na nečestné jednání dospělých
  - U dospělých se jim nelíbí, když jednají nelogicky a nesystémově
  - Zná globální problémy, jako je válka, smrt, hladomor.

(Fořtík, Fořtíková, 2007)

2.2 Možné problémy spojené s nadáním

Mít nadané dítě neznamená vždy jen „výhru“. V některých odborných publikacích se uvádí, že vážné problémy postihují zhruba 10–15 % populace intelektově nadaných dětí.

Intelektivě-psychomotorická nevyrovnanost vývoje

Vysoká úroveň intelektu může být v nepoměru se slabě vyvinutou jemnou motorikou nebo sociální inteligencí. (Laznibarová, cit. dle Machů, 2005, s. 27) To se projeví především ve školním věku u předčasného nástupu čtení na úkor potíží v grafomotorice.

Intelektivě-emocionální nevyrovnanost vývoje

„Nadané děti jsou často charakterizované jako osoby s disproporcionálním vývojem, který se může týkat kognitivní, fyzické a sociálně-emocionální oblasti.“ (Machů, 2005, s. 27) Rozdílnost se projevuje např. přehnanými obavami dítěte

ze tmy, samoty, popř. vyžadováním neustálé přítomnosti matky, což je neadekvátní věku dítěte. Jedná se o emocionální nezralost nadaných dětí.

Intelektově-verbální disproporce

Dítě nedovede adekvátně vyjádřit své myšlenky, které sice jsou pokročilé oproti svým vrstevníkům, ale jelikož používá špatně mluvené slovo, projevuje se u něj překotnost řeči, či zadržávání, není snadno rozpoznatelné jako nadané, a tudíž nemůže být vhodně rozvíjeno dle jeho potřeb.

Intelektově-sociální nerovnováha

Nadané děti potřebují ke svému rozvoji mezilidské vztahy s dalšími dětmi stejných či podobných zájmů. Ty se mohou projevovat nižší schopností socializace, utvářením dobrých sociálních kontaktů a vztahů s vrstevníky. Nadané děti často převyšují svými znalostmi své vrstevníky, a tudíž si s nimi nerozumí. (Lažová, 2013, s. 70) Upřednostňují tak komunikaci se staršími dětmi nebo dospělými.

Problémy se spánkem dítěte

Nadané děti mají často problém se spánkem. „Dítě je velmi aktivní a vitální a jeho zájem o okolí je tak silný, že spánek považuje tzv. za ztrátu času. Dítě odmítá odpolední spánek doma i v mateřské škole.“ (Havingerová, Křováčková, 2011, s. 15) Menší potřeba spánku je známkou neustálého přísunu a zpracování informací.

Toto tvrzení nicméně vyvrací Terman, který právě naopak poukazuje, že nadané dítě může mít kvalitnější a delší spánek než běžné děti. (Terman, cit. dle Perleth, Schatz, Mönks, 1993, s. 305)

Perfekcionismus

Nadané děti jsou velmi ctižádostivé. „Stanovují sobě i ostatním vysoké, až nereálné cíle a následně jsou hluboce zklamaní, pokud je oni sami či jejich okolí nedokáží splnit. I když jejich výkon byl ve srovnání s druhými vynikající, dávají nespokojenost najevo různými, často prudkými reakcemi.“ (Machů, 2005, s. 28)

Nálepkování

Taktéž tzv. nálepkování (z angl. *labelling*) může nadané dítě negativně ovlivnit při jeho dalším vzdělávání. Stigmatizací jsou nadaní negativně ovlivněni především v

oblasti sociálních aspektů. Pozitivním důsledkem nálepkování může být naopak zvýšený individuální přístup učitele k nadanému žákovi. (Machů, 2013, s. 8)

Nadané děti také bývají velmi často přecitlivělé na různé podněty, jako je hluk, křik. V pozdějším věku to může být přecitlivělost na kritiku, na komunikační signály či jiné podněty.

2.2.1 Dvojitá výjimečnost

Některé nadané děti nevykazují nadprůměrný výkon. Příčinou může být například nedostatek vzdělávacích příležitostí, poruchy učení, fyzický hendikep, emoční nebo motivační problémy dítěte. Samotné problémy, které vyvstanou, nemusí nutně znamenat, že nadané dítě je „problémové“. V odborné literatuře se setkáváme s pojmem „dvojitá výjimečnost“. Termínem „dvojitá výjimečnost“ (z angl. *twice-exceptional*) jsou označovány děti, které kromě nadání jsou v určitých oblastech hendikepovány. Nejčastěji se jedná o poruchy chování, specifické vývojové poruchy učení a Aspergerův syndrom.

Nadané děti a Aspergerův syndrom

Aspergerův syndrom patří mezi pervazivní vývojové poruchy. Jedná se o formu autismu ve spojitosti s vysokým intelektem. Jedná se o chytré děti, které mají velké potíže v sociální interakci a komunikaci.

Nadané děti a specifické poruchy učení

Charakteristikou těchto dětí bývá nepřiměřený rozvoj schopností v porovnání se sociálním a emocionálním přizpůsobením. Specifické vývojové poruchy učení jako dyslexie, dysortografie, dysgrafie u dětí vyvstanou až ve školním období.

Nadané děti a poruchy chování – ADHD a ADD

Pojem ADHD je zkratkou anglického označení *Attention Deficit Hyperactivity Disorder*, což v českém překladu znamená Porucha pozornosti s hyperaktivitou. Hlavní charakteristikou dětí s ADHD je považována vývojově nepřiměřená úroveň hyperaktivity, impulzivity a pozornosti. Za ADD je považována porucha pozornosti bez hyperaktivity.

Identifikace dětí s ADHD nebo ADD je mnohdy složitá, protože nadané dítě díky svému handicapu nemusí být hned rozpoznáno. Pokud dítěti není věnováno dostatek pozornosti, porucha pozornosti se o to více začne projevovat.

Shrnutí

U dětí s dvojitou výjimečností je zapotřebí intenzivní soustředění na posilování jejich silných stránek a zároveň na vyrovnávání deficitu v hendikepované oblasti. Děti s dvojitou výjimečností potřebují individuální přístup jak v oblasti nadání, tak i hendikepu.

2.3 Mýty o nadaných

Mezi rodiči a pedagogy vzniklo mnoho mýtů, které nadaným nepomáhají, ale naopak jejich vývoj brzdí. Mezi takovéto mýty patří podle Havigerové následující:

- Nadaní dostali vše bez námahy, zadarmo.
- Nadaní se dokáží uplatnit sami, bez podpory a pomoci okolí.
- Nadaní jsou úspěšní ve všem, a pokud ne, nejsou nadaní.
- Musí být přísněji hodnoceni než ostatní.
- Je pro ně velmi příjemný pocit, když jsou ostatním dáváni za vzor.
- Pouze nadaní rodiče mohou mít nadané děti.
- Nadané děti jsou výtvozem ambiciózních rodičů.
- Nadaní nemohou mít žádné problémy.
- Nadaní se rádi učí, rádi chodí do školy.
- Nadaní dávají okázale najevo, že jsou lepší než ostatní.
- Nadaní jsou poslušní, spořádaní a „umějí se chovat“.
- Nadaní jsou u učitelů oblíbení a rádi s nimi pracují.
- Nadaní se v běžné třídě rozvíjí tím, že dělají pomocníka učiteli.

(Havigerová, 2011, s. 81-83)

Stehlíková dodává následující výčet:

- Nadaní lidé jsou vyjimeční.
- Nadaní lidé jsou šťastní.

- Nadaní lidé umějí všechno vyřešit.
- Nadaní lidé jsou oblíbení a mají mnoho přátel.

(Stehlíková, 2016, s. 22-23)

Také přístup k nadání může být aplikován způsobem, který může mít negativní důsledek na rozvoj dětí. Nepatrné změny toho, v jakých oblastech nadání je kladen důraz ze strany rodičů či pedagogů, „může mít významný dopad na motivaci dětí a jejich výsledky“. (Mudrák, 2015, s. 17)

2.4 Identifikace nadaných dětí

V procesu zjišťování, zda dítě předbíhá svůj kalendářní věk, je zapotřebí odlišit pojmy „identifikace“ a „výběr“ (Hříbková cit. dle Machů, Kočvarová 2013, s. 20). Tyto pojmy nelze používat jako synonyma. Machů a Kočvarová popisují rozdíly následovně: „*Identifikací* nadaných dětí se rozumí proces vyhledávání dětí, které svými předpoklady vyhovují zařazení do speciální péče o nadané jedince. Identifikace se zaměřuje na dosud neobjevené vlohy dětí. Měly by to být ve většině případů děti předškolního, popř. mladšího školního věku, neboť včasná identifikace od nejtělejšího věku bývá považována za nejefektivnější. *Výběrem* se rozumí proces vyhledávání jedinců, kteří svými manifestovanými výkony jsou vhodní jako kandidáti pro zařazení do výběrové školy či speciálního programu.“ (2013, s. 20)

Identifikace nadání je možná několika způsoby. Rodiče dítěte se podílí na identifikaci svého potomka zejména pozorováním a porovnáváním vývoje a chování dítěte s jednotlivými vývojovými fázemi dítěte dle kalendářního věku.

Standardizované inteligenční testy jsou dalším způsobem, jak identifikovat nadaného jedince. Tento způsob používají specialisté z oblasti psychologie. K dalším psychologickým metodám patří výkonové testy či testy kreativity.

Pedagogicko-psychologické metody používané především pedagogy, jsou zejména pozorování dítěte, analýza písma či zájmových aktivit jako je kresba či výtvar a rozbor portfolia. Dalším způsobem, který patří do této kategorie identifikace nadaného dítěte je rozhovor a používání experimentů. Mezi pedagogické metody můžete také zařadit posuzovací škály, které poukazují na charakteristiky a projevy dítěte ve vzdělávací instituci. (Hříbková cit. dle Jabůrek, 2014)

Fořtíková (2009, s. 22) poukazuje na metody identifikace z hlediska objektivitu měření. Mezi objektivní metody zde řadí IQ testy, standardizované testy výkonu, didaktické testy, testy kreativity. Na druhou stranu mezi subjektivní metody zařazuje nominace učitelů, nominace spolužáků, rodičovské nominace, či vlastní navrzení, ale také hodnocení výsledků činností a zapojení do soutěží (u starších žáků).

Tento proces identifikace Clark (2013, cit. dle Machů, 2013, s. 21) podrobněji rozděluje do tří etap:

První etapa – nominační: učitelé, rodiče či další osoby jako vedoucí kroužků, mají možnost navrhnout dítě jako možného kandidáta, pokud se domnívají, že splňuje dané požadavky pro vstup do speciální edukační nabídky.

Druhá etapa – screening: provádí se prostřednictvím skupinových metod a na základě analýzy informací o přihlášeném jedinci – pomocí dotazníků, pozorování chování a učení, hromadně zadávané inteligenční testy či testy kreativity. Feldhusen a Jarwan navrhují tři kroky při postupu screeningu. (1) používání mnohočetných měřitek, (2) proškolení zaměstnanců, aby byli znalí identifikačních postupů, a (3) používání spolehlivých a validních testovacích metod a hodnotících škál (Feldhusen a Jarwan, s.275).

Třetí etapa – selekce: zde je uplatňován individuální přístup. Individuální přístup je umožněn zejména tím, že do této etapy vstupuje menší počet dětí. Pracuje se zde výhradně s individuálními metodami.

Fořtíková k výše vyjmenovaným etapám přidává ještě další krok, čímž jsou *návazná opatření pro vzdělávání, volný čas, výchovu*. Zde je prostor pro odborná doporučení ze strany pedagogicko-psychologické poradny pro úpravu vzdělávacího plánu či jiné návrhy pro vhodné zájmové činnosti nebo další možnosti, kde by dítě mělo dostatek prostoru pro realizaci. (Fořtíková, 2009, s. 27)

Čím je dítě mladší, tím je rozpoznávání nadání náročnější. U identifikace nadaných dětí v předškolním věku doporučují autoři akademických publikací používat neverbální testy pro měření inteligenčního koeficientu jako doplnění jiných identifikačních metod.

3. VZDĚLÁVÁNÍ NADANÝCH DĚTÍ

Speciální vzdělávání nadaných dětí by nebylo možné, kdyby tato problematika nebyla ukotvena v právním řádu České republiky. Aby měly děti dostatečný prostor pro rozvoj nadání, školská zařízení by měla vytvářet podmínky pro rozvoj jejich nadání.

3.1 Legislativa

Český právní řád obsahuje taková ustanovení, která umožňují v rámci vzdělávacího systému využívat různé formy práce s nadanými dětmi. Základním právním předpisem mezi zákony je zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a dalším vzdělávání (tzv. školský zákon) ve znění pozdějších předpisů. Nadaní žáci jsou zařazeni do skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP).

§ 17 Vzdělávání nadaných dětí, žáků a studentů

Školy a školská zařízení vytvářejí podmínky pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů. K rozvoji nadání dětí, žáků a studentů lze uskutečňovat rozšířenou výuku některých předmětů nebo skupin předmětů.

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Ministerstvo školství České republiky doplňuje částečně mezery v předcházejících dokumentech vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů, která nabyla účinnosti dne 1.1.2020.

Školní vzdělávací program (ŠVP)

ŠVP je učební dokument, který si každá škola v České republice tvoří sama, aby realizovala požadavky RVP pro určený obor vzdělávání. Legislativně je zakotven v § 17 zákoně číslo 561/2004 Sb. Součástí ŠVP dle RVP PV by měla být jasná specifikace výchovných a vzdělávací strategií a postupů práce s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, kde jsou začleněni i žáci mimořádně nadaní.

3.2 Postoj RVP PV k nadaným dětem

V české legislativě není ukotvena identifikace nadaných žáků. Nicméně standardy a výstupy diagnostiky ve školském poradenském zařízení jsou pevně definovány v procesu integrace mimořádně nadaných žáků v inkluzivním vzdělávacím prostředí ČR.

Dle RVP PV, „dítě, které vykazuje známky nadání, musí být dále podporováno. (...) Mateřská škola je povinna zajistit realizaci všech stanovených podpůrných opatření pro podporu nadání podle individuálních vzdělávacích potřeb dětí v rozsahu prvního až čtvrtého stupně podpory.“ (kapitola 9, RVP PV, 2018)

Nicméně pro včasné odhalení nadání u dítěte je velmi podstatné, aby identifikace proběhla včas tak, aby následná péče mohla být implementována čím jak nejdříve. K tomu je zapotřebí vnímaného přístupu z řad rodičů, tak odborníků.

3.3 Rozvoj potenciálu u nadaných jedinců

Pokud nadané dítě prošlo fázemi identifikace, je rodič školským zařízením vybídnut, aby dítě absolvovalo vyšetření ve školském poradenském zařízení (ŠPZ). Nadané děti, pokud nemají jiný hendikep, jsou převážně vyšetřovány v PPP. Vyšetření zahrnuje rozhovor s rodičem, pozorování dítěte, kresba postavy muže a psychologický test. Jsou používány různé testovací metody. U dětí předškolního věku se testování provádí neverbálními testy. Během samotného testování, je vyžadována nepřítomnost rodiče.

„S písemným doporučením školského poradenského zařízení, může ředitel povolit (...) vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu.“ (Valenta, ANEG, 2013, s. 50-51) Na tomto základu příslušné školské zařízení vypracovává nejpozději do jednoho měsíce individuální vzdělávací plán (IVP). „Individuální vzdělávací plán je závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka, přičemž vychází ze školního vzdělávacího programu a je součástí dokumentace žáka ve školní matrice.“ (Hlava 2, § 3, Vyhláška č. 27/2016 Sb.) Tímto způsobem jsou nastaveny jednotlivé kroky k tomu, aby se nadané dítě mohlo, jak nejlépe rozvíjet.

Pokud psycholog u vyšetření usoudí, že je dítě dostatečně vyzrálé, může doporučit dřívější nástup školní docházky. Neděje se to často, ale zákon to povoluje. Nicméně doporučení psychologa není závazné, a tak rozhodnutí o započetí školní docházky je na zákonném zástupci dítěte, nejpozději však, dovrší-li dítě šesti let. Pro akcelerovaný nástup do ZŠ je také zapotřebí potvrzení registrujícího praktického lékaře. Poté již nic nebrání tomu, aby dítě nastoupilo do základní školy dříve.

RODINA A NADÁNÍ

4. RODINA

Rodina, která je nezbytná pro vývoj dítěte a je jedním z hlavních činitelů podílejících se na vývoji dítěte, je chápána v této práci jako soužití muže, ženy a jejich dětí, tudíž dle struktury, úplná, nukleární. Podle Hartla se jedná o společenskou skupinu spojenou manželstvím nebo pokrevními vztahy, která nese určitou zodpovědnost a pomoc jeden vůči druhému (2004, s. 230). Rodiče nejenže významně přispívají ke vzdělávání svých dětí, ale samotné „[r]odinné prostředí se významně podílí na formování základní genetické vybavenosti dítěte.“ (Konárová, Křováčková, 2011, s. 29)

4.1 Rodiče nadaného jedince

Rodiče patří mezi první, kteří vnímají a získávají informace o nadání svého dítěte. Dostatek podnětů k rozvoji získává dítě v prvních letech svého života právě od rodičů. Taktéž způsob komunikace je velmi důležitým faktorem při výchově nadaného dítěte. Od nejtělejšího věku se dítě učí, přejímá vzory chování, postoje a očekávání.

Ve výchově nadaného dítěte nesmí proto chybět: zájem a podpora rodičů, dostatečná intelektuální stimulace, důraz na potřebu práce, společná práce dětí a rodičů, kladné, ale zároveň realistické očekávání (Vágnerová, 2002).

4.2 Nadaný a sourozenci

Vztahy mezi sourozenci mohou mít různorodé aspekty. Jednou jsou to partneři ve hře, jindy rivalové. Mohou si být vzájemnou oporou nebo také mohou narušovat záměry druhého. Nátlak na prvního sourozence v pořadí může být o to silnější, pokud jde o nadaného jedince. Perfekcionismus a touha po dokonalosti se tímto mohou násobit.

„Prvorození bývají ze všech sourozenců neúspěšnější, dosahují nejvyššího vzdělání a zauímají nejprestižnější pozice v zaměstnání.“ (Dostál, 2007, s. 10) Není to ale pravidlo. Stává se, že nadaným dítětem může být i dítě poslední v pořadí.

PRAKTICKÁ ČÁST

6. UVEDENÍ DO METODOLOGIE VÝZKUMU

6.1 Výzkumný cíl a výzkumné otázky

Cílem výzkumného šetření je mapovat zkušenosti a postoje rodičů k problematice výchovy a vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných dětí v rodině a ve školských zařízeních.

Výzkumné otázky, kladené při výzkumu:

- Jakým způsobem bylo nadané dítě stimulováno k rozvoji?
- Jaké má nadané dítě vztahy v sociální oblasti?
- Jak rodiče hodnotí péči o své dítě v kontextu nadání?

6.2 Výzkumné metody a popis realizace výzkumné sondy

Pro naplnění zvoleného cíle jsem se rozhodla pro kombinaci kvantitativního a kvalitativního šetření. Pro sběr dat byly použity dvě metody, dotazníkové šetření a polostrukturovaný rozhovor. Dotazníkové šetření sloužilo především pro shromažďování dat z široké veřejnosti, která má osobní zkušenosti s danou problematikou. Kvantitativní výzkum byl posléze doplněn o polostrukturované rozhovory s konkrétními rodiči nadaných dětí, ve kterých jsem se snažila zmapovat problematiku hlouběji a v souvislostech.

6.3 Etické otázky výzkumu

Pro zachování soukromí osob účastnících se dotazníkového šetření, byla zvolena online forma, kde zprostředkující server Survio.com zaručuje anonymitu všech, kteří odeslali vyplněný dotazník. Dotazující byli poučeni o cílech a účelu sběru dat.

Účastníci rozhovorů byli předem informováni o úloze ve výzkumu a o dalších podmínkách, ve kterých výzkum probíhal. Byly požadovány pouze takové informace, které nebyly v rozporu s etikou. Všichni byli informováni o zachování důvěrnosti informací o účastnících výzkumu. Jména dětí u rozhovorů byla změněna.

Všichni dotazovaní, ať už online nebo rozhovory, s účasti na šetření souhlasili a jejich účast byla dobrovolná. Všem bylo nabídnuto sdílení výsledků výzkumu, ať už sdílením výsledků v soukromé skupině na sociálních sítích či osobně.

7. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Ke sběru dat byla zvolena empirická metoda dotazníkového šetření. Dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, na které respondent odpovídá písemně. Důvodem pro volbu dotazníkového šetření bylo získat čím jak nejvíce odpovědí z široké veřejnosti. Byla zvolena možnost výběru z několika odpovědí, která byla doplněna otevřenou otázkou, u které se jednotliví respondenti vyjadřovali písemně. Dotazník byl vytvořen elektronicky a rozeslán do specifické skupiny na sociálních sítích „Nadané děti“ jejíž základnu tvoří více než tři a půl tisíce členů. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 76 respondentů. Návratnost elektronického dotazníku byla 100 %.

Vymezení cílové skupiny:

Cílovou skupinou tvořili rodiče nadaných a mimořádně nadaných dětí.

7.1 Představení výsledků dotazníkového šetření

Odpovědi na otázky byly seřazeny podle největšího počtu zodpovězených odpovědí, kde pro přehlednost bylo přidáno procentuální srovnání.

1. Jste...	RESPONZÍ	PODÍL
rodič nadaného dítěte vyšetřeného v PPP	45	60.8 %
rodič nadaného dítěte, které nebylo vyšetřeno v PPP	31	41.9 %
rodič dítěte, bez mimořádného rozumového nadání	0	0 %

Většinový podíl dotazovaných má dítě vyšetřeno v PPP. Z šetření vyplývá, že všechny dotazované děti (100 %) vykazují nadání. Informace tudíž pocházejí od rodin, kde je vychováváno dítě s nadáním.

2. V jakém věku dítěte a v jakých souvislostech jste začali uvažovat o nadání svého dítěte?	RESPONZÍ	PODÍL
v půlroce	5	6.6 %
v roce	7	9.2 %
v 18 měsících	7	9.2 %
ve dvou letech	14	18.4 %
ve třech letech	12	15.8 %
ve čtyřech letech	9	11.8 %
v šesti letech	6	7.9 %
na doporučení MŠ navštívit PPP	2	2.6 %

U této otázky se mohli rodiče více rozepsat. Odpovědi byly následující:

- Od narození, mám to taky a sestry v nemocnici mně upozorňovaly na podivnosti.
- Kojenec, předpokládala jsem, že to bude dědičné .
- V půl roce, už velmi dobře lezl a zkoušel chodit a začínal mluvit.
- Od batolecího věku, nehrál si s běžnými hračkami. Byl technický podivín, nejdříve jsem si myslela, že bude mít Aspergerův syndrom, ale to bylo vyloučeno. Vyšetření poukázalo pouze mimořádné nadání.
- Cca od 10 měsíců, kdy syn začal hodně opakovat slova, ve 14 měsících už mluvil ve větách.
- Tak nějak od 11 měsíců, ale jistá jsem si až teď, když od čtyř let čte.
- Kolem prvního roku života s rozvojem řeči.
- Cca v roce a půl, kdy znal polovinu písmen z abecedy, byl velice výřečný a měl širokou slovní zásobu.
- V roce plynule mluvil, ve čtyřech plynule četl, počítal, v pěti začal číst rusky, také počítá.
- Od 18 měsíců, poznal všechny značky aut, začal se zajímat o písmena.
- Cca od 18 měsíců, nadstandardní zájem o hlavolamy, puzzle, a jiné logické hry a hračky.
- Ve 20 měsících – uměl barvy v anglickém jazyce.
- Ve 22 měsících, když se během několika dní naučil abecedu a čísla, ve třech letech, kdy stavěl lego pro sedmileté, ve čtyřech letech, když začal číst.

- Zhruba kolem jednoho roku začal syn kreslit, držel v ruce tužku správným způsobem, od 3 let četl, rozeznával slova, spojoval je sám – nápisy na autech, obchodní domy, reklamy atd.
- Již od narození byl „jiný“ oproti svým vrstevníkům. To, že je mimořádně nadaný jsem si uvědomila v jeho 20měsíci. O nadané děti jsem se začala intenzivně zabývat v jeho 2letech.
- Cca ve dvou letech. Těch souvislostí bylo hodně, zkrátka toho hodně věděl a skvěle se vyjadřoval.
- Cca od 2 let nejen díky rychlému vývoji – v necelých 3 letech napsat otci textovou zprávu a to ještě neuměl číst, ale i díky obtížím v chování, které bych shrnula jako obtíže v přizpůsobivosti, nespavost.
- Cca od 2 let a většinou po styku s vrstevníky nám docházelo, že je syn někde jinde, ovšem dlouho nemluvil, takže o nadání jsme začali přemýšlet až když začal mluvit.
- Po třetím roce věku, byla rychlá počtářka. Starší dcera tehdy chodila do 1. třídy a spousta úkolů byla zajímavá spíš pro tu tehdy asi 3,5letou mladší dceru (netýká se ale čtení, spíš matematiky, prvouky). V 18 měsících začala stavět 3členné věty a brzy komunikovala (znakovaly jsme), ale to starší dcera také, tak se nám to zdálo prostě ok.
- Cca ve 3 letech – obsáhlý slovník, počítání, zvědavost, výborná paměť.
- asi od 3 let, když se dítě začalo vyžívat v logických hrách a vyřešilo vždy vše
- 3 roky, vykazoval matematické schopnosti.
- Již v raném věku, hodně se odlišoval od vrstevníků.
- Ve 3,5 letech, když začala po úrazu hlavy v MŠ, číst.
- Od narození se výrazně lišil od svých vrstevníků, do cca 3 let jsem přemýšlela o PAS, o nadání vím asi rok.
- Od čtyř let, kdy se naučila číst.
- Okolo 4 let, byla na svůj věk velmi přemýšlivá, mluvila sofistikovaně, zajímala se o biologii a lidské tělo atp.
- Předbíhalo mentální věk svých vrstevníků. Ve dvou letech umělo abecedu ve dvou jazycích. Ve 4 letech se sám naučil číst a psát.
- Ve 4letech po vyslovení hypotézy ze strany školky.
- 4 roky, od 3 let dítě četlo, začalo počítat, sensorické potíže, zvýšená citlivost.

- 4 roky... hledání vzorců ve vzoru na podlaze apod. + vyloučení PAS (porucha autistického spektra).
- Ve čtyřech letech jsme zjistili, že čte, ačkoli jsme si nevšimli, že by se to učila. V MŠ si celkově dělali starosti, co ji tam budou moci ještě dát.
- Kolem 4,5let. Od malička byl ve spoustě věcí hodně napřed oproti vrstevníkům. Sociální a emoční vývoj byl naopak spíše opožděn.
- Když mu bylo 2 a čtvrt, napsal první číslo (5), ve 2,5 psal všechna čísla a písmena. O nadání jsem ale začala přemýšlet až teď, kdy je mu 5.
- kolem 5. roku věku v souvislosti se zájmem syna o čtení, psaní a matematiku.
- V pěti letech na popud učitelky ze synovy MŠ.
- Kolem 5.roku, sám se naučil číst, zájem o mapy, vlajky, hlavní města, zvědavé otázky...
- asi v 5 letech. Jevil se tak již dříve, jen jsme to nevnímali. Až když se sám naučil číst a začal číst normálně knížky, jsme si řekli, že tam asi „něco bude“. Téměř současně začal i sčítat a odčítat. Je diagnostikovaný v soukromé poradně.
- Vyšetřování kvůli školním obtížím. takže nám to došlo až v 5 letech věku.
- V šesti letech, četla, počítala, více rozšiřujících otázek do hloubky.
- Asi v 6 letech po přijímačkách do výběrové třídy Světa vzdělání.
- doporučení mateřské školy na vyšetření do PPP
- V polovině první třídy. Do té doby jsem si myslela, že všechny děti umí tolik, co syn.
- Je chytré a starší sourozenci jsou MiND (mimořádně intelektově nadané dítě).
- O nadání jsem nevěděla, do PPP jsem syna přihlásila až na začátku 1.třídy z důvodu stupňujících se problémů s třídní učitelkou.

Nejvíce rodičů rozpoznalo nadání svého dítěte mezi 2-3 rokem. U devatenácti dětí ze 76 byly identifikovány znaky nadání ještě před druhým rokem. Na druhou stranu 10,5 % respondentů odhalilo nadání u svého potomka testě před nebo až po nástupu do ZŠ.

Velmi často rodiče zmiňovali časný nástup řeči, zájem o písmena, výbornou paměť, logické myšlení. U některých se ale objevily obtíže jako citlivost na zvuky, sensorické potíže, opožděná emoční zralost, nespavost, obtíže v přizpůsobivosti, opožděný sociální vývoj.

3. Vybírali jste MŠ kvůli přístupu k nadaným?	RESPONZÍ	PODÍL
Ne	41	54 %
Neměli jsme volbu (maloměsto, obec, vesnická škola)	23	30 %
Ano	12	16 %

Téměř 85 % dotazovaných nevybíralo MŠ kvůli přístupu k nadaným. Odpovědi se odlišovaly, ale společným vodítkem byl rychlý psychomotorický vývoj, časný nástup řeči, zájem o barvy, tvary, čísla, písmena. Taktéž rodiče opakovaně zaznamenali odlišný vývoj dítěte v porovnání s vrstevníky. Dalším společným rysem byl zájem dětí o nestandardní hračky mnohdy technického směru. Také se několikrát opakovala dědičnost.

4. Na to, že máte nadané dítě, vás upozornili v MŠ?	RESPONZÍ	PODÍL
Ne	59	78 %
Jiná odpověď	6	8 %
Ano	11	14 %

Takřka ¼ dotazovaných nemuselo být upozorněno MŠ o nadání svého dítěte.

Z jiných odpovědí rodiče odpovídali:

- Všimli jsme si toho sami.
- Zjistili jsme to ještě před nástupem do MŠ.
- Již od malička jsme si u syna všimli významného odlišení od vrstevníků.

5. Pokud jste rodič nadaného dítěte, které již nastoupilo do ZŠ, dítě je	RESPONZÍ	PODÍL
integrováno v běžné třídě	24	32 %
je ve třídě pro nadané děti	7	9 %
akcelerováno (zahájilo dříve školní docházku)	7	9 %
dítě ještě nenastoupilo do ZŠ	38	50 %

U dětí, které již zahájili školní docházku, je 24 dětí integrovaných do běžné ZŠ. 7 dětí je zapsáno do ZŠ, která se věnuje nadaným dětem. Ze všech dotazovaných je 7 dětí, které dříve nastoupily do školy, což je necelých 10 %.

6. Změnili jste MŠ kvůli přístupu k nadaným?	RESPONZÍ	PODÍL
Ne	63	83 %
Jiná odpověď	5	7 %
Ano	8	11 %

V celkovém počtu 76 dotazovaných se 83 % přiklání k tomu, že by MŠ pro svého nadaného potomka neměnilo. Přes 10 % ale má výhrady k MŠ, kterou navštěvuje jejich potomek.

Z jiných odpovědí:

- Nepochopení ze strany učitelů.
- Konflikty s jinými dětmi.
- Nepřijetí od jiných dětí.

7. Je vaše dítě v MŠ spokojené?	RESPONZÍ	PODÍL
Ano	43	57 %
Jiná odpověď	24	32 %
Ne	8	11 %
Nevím	1	1 %

Nadpoloviční většina odpovědí je jednoznačné ano, dítě je spokojeno v MŠ. Osm respondentů vnímá, že jejich potomci nejsou v MŠ spokojené. Z jiných odpovědí:

- Nejsem si jistá.
- Pokud je oblíbená paní učitelka ve školce, tak ano.
- Dítě se těší do školky pouze, když ví, co bude dělat a patří to do jeho oblasti zájmu.
- Jen někdy.
- Pokud není nuceno spát.

I když byla možnost, ostatní, kteří označili možnost „jiná odpověď“ se nevyjádřili.

8. Má MŠ vašeho potomka ve ŠVP zakomponovanou péči, vzdělávání a rozvoj nadaných dětí?	RESPONZÍ	PODÍL
Ne	36	47 %
Nevím	29	38 %
Ano	11	14 %

Téměř polovina z dotazovaných nemá ve svých ŠVP zakomponovanou péči o nadané děti. Z odpovědí je také patrné, že velké množství rodičů neví, zda mají ve ŠVP včleněnou péči o nadané děti. Pouze 14 % respondentů zodpovědělo kladně. Proto by bylo vhodné, aby bylo této problematice věnováno více pozornosti.

9. Odpovídá vaše MŠ dostatečně potřebám nadaných dětí?	RESPONZÍ	PODÍL
Ne	31	41 %
Ano	24	32 %
Jiná odpověď	10	13 %
Nevím	11	14 %

Na tuto otázku odpovědělo 41 % záporně. Zde by bylo vhodné mít rozšiřující otázky, kde by šlo zjistit konkrétní oblasti, ve kterých nejsou naplňovány potřeby nadaných dětí.

U jiných odpovědí:

- Mají hodně dětí ve třídě, tak se nemohou věnovat nadaným.
- Chtělo by to více času s individuálním přístupem věnovat synovi.
- Ano, učitelka byla na školení, jak pracovat s nadanými dětmi.
- Nezajímají se.
- Chybí individuální přístup.
- Ano, ale nezbývá jim čas na realizaci.

Ostatní odpovědi, až na jednu, jsou spíše negativního charakteru. Proto součet negativních ohlasů, včetně „nevím“ vystoupal na 68 %.

10. Zajímají se paní učitelky, jak s nadanými dětmi pracovat?	RESPONZÍ	PODÍL
Ne, nezajímá je to	28	37 %
Jiná odpověď	18	24 %
Ano, ptají se mě	18	24 %
Spolupracují s PPP	9	12 %
Spolupracují s Mensou	3	4 %

Na otázku, zda se učitelky zajímají o to, jak s nadaným dítětem pracovat, tak bylo nejvíce odpovědí záporných. Po sečtení kladných odpovědí (Ano, ptají se mě, Spolupracují s PPP, Spolupracují s Mensou) součet (39 %) převážil negativní odpovědi. Z toho je patrné, že snaha ze strany učitelů je, ale jak jde vidět z následující odpovědi, ne vždy je dostatečně naplněna.

11. Má vaše dítě v MŠ možnost dalšího růstu? (Rozvoj čtenářských dovedností – čtení, psaní, rozvoj matematických dovedností – počítání nad rámec běžných znalostí v MŠ, rozvoj dalších znalostí)	RESPONZÍ	PODÍL
Ne	26	34 %
Ano	21	27 %
Snaží se, ale je to nedostačující	19	25 %
Jiná odpověď	11	14 %

Nejvyšší číslo, 34 % poukazuje na to, že nadané děti nemají dostatečný prostor k dalšímu růstu.

Z jiných odpovědí se několikrát opakovalo, že je dětí ve třídách velmi mnoho, a tak se učitelky nemohou dostatečně věnovat nadaným dětem individuálně. Další odpovědi byly:

- Jen jednou za čas.
- Dostává stále jen pracovní listy.

Z toho plyne, že pokud bychom sečetli odpovědi 3 a 4, tak dostaneme celkový počet 30 responzí, což je 39 %. Je patrné, že dítě nemá dostačující možnosti pro další rozvoj. Z předchozí odpovědi lze vidět snahu učitelů, která ale není dostatečná.

8. POLOSTRUKTUROVANÉ ROZHOVORY

Pro hlubší porozumění otázek položených v dotazníkovém šetření byla použita doplňující metoda polostrukturovaného rozhovoru s rodiči nadaných dětí. Polostrukturovaný rozhovor je typ rozhovoru, který je veden podle předem připraveného orientačního scénáře. Většina otázek byla otevřených, kdy podle potřeby byly položeny doplňující otázky.

Velkou výhodou metody rozhovoru oproti jiným výzkumným metodám je navázání osobního kontaktu s respondentem. Proniknutím do problematiky z pohledu konkrétního jednotlivce, které přináší hlubší proniknutí do vnímání situace.

8.1 Představení výsledků rozhovorů

Otázky, které byly na začátku položeny, jsou následující:

- Kdy jste si jako rodiče uvědomili, že se vaše dítě odlišuje od standardního dětského vývoje?
- Kdy jste zaznamenali první signály naznačující nadání u vašeho potomka (odlišení od průměru)?
- Jakým způsobem jste se jako rodiče podíleli na rozvoji nadání svých dětí?
- Jak byste hodnotili podnětnost výchovy?
- Jakým způsobem jste vybírali školská zařízení pro své děti?
- Jak probíhá komunikace mezi vámi (rodiči) a MŠ/ZŠ, případně PPP?
- V jakém věku dítěte jste navštívili PPP?
- Jaké vztahy má vaše dítě s vrstevníky, sourozenci?
- Jaká úskalí vnímáte ve výchově nadaného dítěte?

Bylo osloveno šest rodin, ve kterých vyrůstají nadané děti předškolního věku nebo nastoupily do základní školy ne déle jak před 3 lety. Starší děti byly do šetření zahrnuty kvůli rapidnímu inteligenčnímu vývoji, ke kterému došlo až po nástupu do základní školy. Tabulka zjednodušeně představuje všechny děti a odpovědi na všechny dotazované otázky.

Jméno	Viktorie	Samuel	Tomáš	Lukáš	Matouš	Richard
Věk	4,5	4,5	5	5,5	8	8
Nadání rozpoznáno	v roce první zmínky	v 19 měsících znal abecedu; četl ve 4,5 letech	ve 2 letech	ve 4 letech	ve školním věku	ve školním věku (2. třída)
Problémy	vysoké IQ vs. nízké EQ	rychlý ve vývoji, pomalý v pohybu	nemá znatelné problémy ve spojitosti s nadáním	nemá znatelné problémy ve spojitosti s nadáním	problémy v komunikaci s učiteli	problémy v komunikaci s učiteli
Vztah rodiny a MŠ/ZŠ	velké problémy v MŠ; vystřídala 3 MŠ	Montessori MŠ – velmi dobrý vztah	komunikace dostačující	IVP nebylo naplněno	špatná komunikace, IVP nenaplňováno	Chybělo porozumění ze strany učitelů. Nedostatek podnětného prostředí v ZŠ
Návštěva PPP	ve 4 letech	ve 4 letech	v 5 letech IQ test	ve 4 letech	v 5 letech, pak v 8 letech	nebyl v PPP, psycholog v ZŠ
Domácí prostředí	podnětné	velmi podnětné	velmi podnětné	přiměřeně podnětné	standardně podnětné	klasické
Sourozenci	sourozenec na cestě	čtvrtý v pořadí ze čtyř	jedináček (?) má o 17 let starší sestru	má mladšího bratra s hendikepem	má bratra, se kterým nežije	druhý ze čtyř

Tabulka č. 3 Nadané děti - souhrn kazuistiky¹

Viktorie – 4,5 roků

Viktorka pochází z úplné rodiny. Je **prvorozená**. Nyní rodina čeká další přírůstek. Viktorie byla bystrá již od velmi útlého věku. Dle matky, zhruba **v 1 roce věku, začala vykazovat známky mimořádného nadání**, kdy z dřevěné tabulky s písmeny vytahovala správná písmenka. Hlavních odlišností si ale matka všimla, až když začali navštěvovat kolektiv (cvičení, zpívanky), kde se dítě výrazněji odlišovalo od vrstevníků.

Viktorka žije v rodině, kde **má dostatek podnětů** ke svému vývoji. Když se začala zajímat o čtení, rodiče ji nijak nebránili v jejím seberozvoji. Od 3,5 let **plynule čte**. Má výbornou paměť.

Pokud jde o školní kolektiv, tak první mateřskou školu rodina vybírala podle dostupnosti. Zpočátku totiž netušili, že jejich dcera bude nějakým způsobem vybočovat. První **mateřská škola**, kam Viktorka docházela, **si nedokázala poradit s jejím temperamentem**. Dle učitelů to bylo „kluk v těle dívky“. Postupně se ale rodina dozvíдалa nepěkné věci o své dceři, které se šířily po vsi. A tak ji matka v březnu 2019 vypsalala z MŠ. Poté byla několik měsíců doma.

¹ pro větší tabulku viz příloha

Od září nastoupila do další MŠ, kde byla dívka zařazena mezi předškoláky. I zde ale svým způsobem vybočovala. Nicméně ve čtyřech letech **na žádost MŠ navštívili PPP**, kde bylo diagnostikováno vysoké IQ na úkor nízkého EQ. Snížená frustrační tolerance, vyšší nervová dráždivost a sociálně-emoční nezralost měly být na doporučení PPP kompenzovány individuálním přístupem, ke kterému nedošlo.

Po jedné potyčce s další holčičkou najednou vyplynulo napovrch, že jsou učitelky z Viktorky unavené a vyčerpané a toto nebyl jediný incident. Protože tato událost byla životu ohrožující druhé dívce, tak rodičům Viktorie byl navržen odchod z MŠ s okamžitou platností.

Maminka hledala způsoby, jak dítěti najít vhodnou vzdělávací institucí. Nakonec Viktorie **začala chodit** na doporučení psychologky **do speciální školky** s individuálním přístupem, kde je kolektiv 11 dětí. Tato školka je sice 20 km od místa bydliště, ale rodina i přesto dítě denně do MŠ vozí.

Viktorie má kladný, vztah k dalším dětem. Je schopná se začlenit do kolektivu, samozřejmě pokud ji kolektiv přijme takovou, jaká je. Miluje druhé děti a ráda si s nimi hraje. Vyhledává spíše starší děti. **Těší se na sourozence.**

V tuto chvíli již žádná úskalí ve výchově rodina nijak zvlášť nepocituje. Třetí školka je plně vyhovující. Když Viktorka nemá náladu si hrát, ráda se věnuje pracovním listům, malování.

Podle matky je to velmi citlivá dívka, ráda si hraje, ale také **má zájmy nad rámec věku** jejích **vrstevníků**. Ve školce ostatním dětem před spaním čte pohádky. Sama totiž po obědě nespí již od svých dvou let.

Rodina čeká na vyšetření na psychiatrii pro podezření na ADHD. Nicméně v novém kolektivu se hyperaktivita tolik neprojevuje. Individuální přístup a malý kolektiv je vyhovující.

Richard – 8 let

Richard je **druhé dítě v pořadí ze čtyř dětí**. V předškolním věku rodina nijak zvlášť **nezaznamenala mimořádné rozumové schopnosti** u svého potomka. Mohlo to být tím, že rodiče byli zaneprázdněni výchovou dalších dětí. V kolektivu nijak nevyčníval. Nicméně měl rád společenství starších dětí, převážně věku jeho staršího

bratra. Jediné, čeho si rodina všimla, bylo, že měl Richard **výbornou paměť** a rychle si zapamatoval a posléze dokončoval předříkané básničky a říkanky.

Ve vesnické MŠ byl v heterogenním kolektivu, a tak i tam se jeho schopnosti a nadání nijak zvlášť neprojevovalo. Byl to, jak říká jeho matka, „úplně normální kluk“. Rád si hrál s autama, jezdil na kole.

Až **po nástupu do ZŠ** si rodiče začali všimnout odlišnosti, které jejich syn vykazuje. V první třídě vše zvládal hned a pak na ostatní čekal, tak mu paní učitelka začala dávat krabičku s dalšími aktivitami a jiné materiály k vyplňování, aby se nenudil. Ve druhé třídě již nastaly velké rozdíly. Richard byl ve spojené malotřídní třídě (2 a 4 třída), kde měl jinou paní učitelku než v předchozím roce. **Byl brán jako neposlušný, problematický**, protože dělal věci dětí 4. třídy a paní učitelka nevěděla, jak se k tomu postavit a jak to uchopit.

Pro třetí třídu rodiče zvolili změnu školy na způsob **Montessori**. Ríša v pololetí vyhrál celorepublikovou soutěž matematického Klokana, kde byl jediný, kdo za poslední 3 roky neudělal ani jednu chybu. Vše ho nesmírně bavilo a učení doslova hltal.

Dle matky vesnická MŠ i malotřídní ZŠ nepřistupovaly k dítěti s individuálním přístupem. Na všechny děti byl brán jeden „metr“. A pokud někdo vybočoval, tak byl považován za problematického, nevychovaného.

Richard sice nikdy **neabsolvoval vyšetření v PPP**, ale Montessori škola spolupracuje s **psycholožkou**, která se již několikrát přišla do školy podívat na Ríšu, jak zvládá kolektiv a jak pracuje. Zároveň třídní učitelka vede všechny děti k osobnímu přístupu a k respektu. Také vybízí děti k tomu, aby pomáhaly ostatním dětem v případě, že někdo něco nebude umět.

Na druhou stranu rodina čelí jiným problémům. Rodiče vedou Richarda ke sdílení a nabízení pomoci staršímu bratrovi, kterému například matematika moc nejde. To je velká výzva v sourozeneckém vztahu. Richard je také veden k tomu, aby se nesrovnával a nevychloubal nad ostatní děti. Další výzvou ve výchově je, aby byl Ríša schopen přijímat prohry a neúspěch. Protože zatím mu jde vše hladce a nečelí velkým překážkám.

Tomáš – 5 let

Tomáš žije v úplné rodině. Má o 17 let starší sestru, se kterou již nežije, ale má ji velmi rád. Rodiče se podíleli na rozvoji nadání svého syna tím, že mu pořizovali hračky, které ho v rozvoji posouvaly, učily novým znalostem. Také s ním hodně diskutovali od raného dětství. Často si doma povídali o různých věcech, které ho zajímaly. **Prostředí**, ve kterém vyrůstal **bylo velmi podnětné**.

První chvíle, kdy si rodina začala uvědomovat, že se dítě liší od vrstevníků, bylo okolo **druhého roku věku dítěte**, kdy matka zjistila, že má syn velmi dobrou **paměť**. V tomto bodě jej rodiče nijak zvlášť nerozvíjeli. Měli obavu, že by ve vývoji mohli něco přeskočit. Nechali volný průběh vývoji, kdy se postupně Tomáš naučil celou abecedu, barvy, tvary a pak začal i počítat.

Rodina zapsala Tomáše do **běžné MŠ** dostupné od místa bydliště. Nehledali žádnou zvláštní péči. Komunikace mezi rodiči a MŠ je na výborné úrovni. Paní učitelka v MŠ velmi brzy zjistila, že je Tomáš velice chytrý, a proto ho již **ve třech letech zapojovala do aktivit s předškoláky**. V komunikaci s MŠ nebyl žádný zádrhel. Spíše naopak učitelky vycházely rodině vstříc a tím pádem Tomášův rozvoj byl podpořen i ze strany pedagogů.

Poradnu rodina navštívili v pěti letech. Hlavním důvodem ale nebylo diagnostikovat nadání. Cílem bylo získání potřebné dokumentace pro předčasný nástup Tomáše do ZŠ. Nadání si u této návštěvy PPP nenechali diagnostikovat. V tu dobu si rodiče mysleli, že je syn pouze „víc chytrý“. Teprve po čase rodina nechala synovi otestovat IQ, kde bylo naměřeno mimořádné nadání.

Matouš – 8 let

Matouš žije se svou matkou a jejím přítelem. Matouš má staršího bratra, který žije s otcem a s rodinou se nestýká. Tudíž jej můžeme považovat za **jedináčka**. Jeho nadání nebylo odhaleno v raném věku. Matka totiž nikdy nepovažovala, že by byl její syn nestandardní. Spíše **byl považován za nestandardního až ve školském vzdělávání**.

V době, kdy Matouš vykazoval první signály nadání, se o jeho schopnostech nemluvilo jako o nadání. Matku pouze zaujalo, že syn má **ve třech letech výbornou paměť** a v pěti letech si hrál s čísly (násobení, odčítání od nuly do mínusu). Nikoho v rodině nenapadlo, že to není běžné. Proto se **matka se nikterak zvlášť nepodílela na**

podněcování nadání u svého dítěte. Naopak snažila se spíše rozvíjet stránky deficitu, což ji v té chvíli přišlo jako podstatnější.

Školské zařízení matka volila s ohledem na jeho dostupnost. V dosahu 30 km není škola, která by se specializovala na nadané děti nebo nabízela alternativu od běžného vzdělávání.

První **návštěvu v PPP** rodina absolvovala v Matoušových **pěti letech**, ale ne z důvodu nadání. Tehdy bylo hlavním cílem vyšetření zápis dítěte do nultého ročníku ZŠ. Matka byla pouze upozorněná, že aktuální vzdělání v MŠ pro syna není dostačující pro jeho vysoký nadprůměr. Další návštěva v PPP proběhla **v osmi letech** pro nedorozumění s paní učitelkou a velké zhoršení syna (psychosomatické potíže v důsledku špatného rozvoje ve školském systému). Tam bylo potvrzeno mimořádné nadání asi ve třech oblastech a zhoršení v oblastech, které považovali v pěti letech jako nadprůměr.

Komunikace mezi poradenským centrem a školou sice proběhla. Škola dostala doporučení, ale ta nejsou naplňována. **Rodina se spíše setkává s nepochopením a neochotou** cokoli měnit **ze strany ZŠ**. Matouš měl možnost začít navštěvovat matematiku se starším ročníkem, ale nebyla ochota ze strany školy vytvořit zvláštní rozvrh pro jednoho žáka.

Matouš **vyhledává spíše starší děti**, ve třídě nemá mnoho porozumění. Když si s někým rozumí, často jde o děti, které mají vyšší IQ. Úskalím, jakým Matouš čelí je zaměření na výkon, malá pochopení ve školském systému (optimální rozvoj ne znalostí, ale touhy po vědění, neznalost problematiky ze stran pedagogických pracovníků), poradenství, jak vychovávat (pomoc v oblastech, která jsou deficitní).

Samuel – 4,5 let

Samuel je v pořadí **třetí dítě ze čtyř**. Se všemi vychází výborně. Rodina vychovává všechny děti v duchu "Respektovat a být respektován". Rodiče si uvědomili, že se jejich **dítě odlišuje** od standardního dětského vývoje již v **6ti měsících**. Do té doby se fyzicky vyvíjel dle „tabulek“, dokonce ve 3 měsících se uměl otočit na bříško i zpět. Od půl roku často jen „ležel“ a stačily mu hračky kolem sebe. Dokázal si neskutečně dlouho hrát se šňůrkou, stuhou a cvičil jemnou motoriku. Sedět začal sám až ve 14

měsících, první krůčky pak až v roce a půl. Knihy a hračky byly pro něj více smysluplné, než aby na něco lezl a snažil se více pohybovat. Ve 14ti měsících uměl hodně slov, začal skládat první věty. Na návštěvách a ve společnosti dospělých dokázal dlouho sedět a naslouchat. Nenudil se.

Prvními signály naznačující nadání u Samuele byly, že **od 19ti měsíců uměl celou abecedu**, vyžadoval neustále, ať mu někdo píše písmenka, čte knihy, odpovídá na všechny jeho dotazy: Co to je? A proč? Zajímal se o vysílače, elektrické stožáry, nesnesl špinavé ruce a nohy z písku a byl velmi vnímavý na to, co se mu říká. Melancholická hudba ho dokázala rozplakat.

Samuel **měl dostatek podnětů pro svůj rozvoj**. Rodina mu nabízela to, o co měl zájem. V ničem mu nebránili. Nic ho neučili, nechali vše na něm. Neřešili otázky lidí z okolí, co bude dělat ve škole, když teď umí abecedu.

Podnětnost výchovy je dle matky u nadaných dětí „alfou až omegou“. Řídí se tzv. Montessori senzitivním obdobím. Specifická a dočasná období zvýšené vnímavosti, kdy jsou děti schopné se učit určitým dovednostem snadno, lehce a bez úsilí. U Samuele se tato období objevují v pravidelných intervalech. Ve 20 měsících uměl písmena, později se učil abecedu anglickou, pak pokračoval a naučil se přes Youtube azbuku. Ve třech letech rodina zjistila, že umí číst velká písmena. Naučil se i číst jednotlivá ruská slovíčka, i když rodiče rusky neumí. Ve 4,5 letech začal číst knížku – Honzíkova cesta. Díky čtení a neustálého dotazování a informacím ze školky se zajímá o zeměpis, zvířata, ovoce a zeleninu, rostliny, vesmír a ve všech oborech se zlepšuje a tím pádem se „vzdaluje“ vrstevníkům.

Rodiče vybrali pro syna **školské zařízení, aby odpovídalo individuálnímu přístupu**, stejně jako ho má v rodině. Toto bylo umožněno v MŠ s Montessori přístupem. Rodina je nadměru spokojena s přístupem učitelů.

Komunikace mezi MŠ a rodičem probíhá k maximální spokojenosti. **Učitelka** se na výzvu matky **účastnila školení** – „Jak rozpoznat nadaného žáka“ od paní Moniky Stehlíkové. Což bylo velmi přínosné. Ulehčilo to vyřešit některé situace, kdy učitelky netušily, co se „stalo“. Proč syn tak moc začal plakat a nedokázal k tomu nic říct. Více si všímali podnětů, které jsou pro něho velmi citlivé oproti vrstevníkům a dokážou s ním lépe komunikovat. Komunikace – MŠ a PPP nebyla zatím nutná. MŠ mu poskytuje individuální plán i bez zprávy z PPP. PPP rodina navštívila, když měl Samuel 4 roky.

Důvodem bylo doporučení ze strany psychologa, aby byl co nejdříve zaznamenán vývoj dítěte, než půjde do školy.

S vrstevníky ve školce **si** Samuel taky **rozumí**. Vyhledává si spíše kamarády klidnějšího charakteru, nevidí moc smysl hry na vojáčky a piráty. Také ho táhnou starší sourozenci.

Výzvy ve výchově nadaného dítěte rodina vidí v nutnosti nastavit „správné hranice“ u všech dětí. U nadaného je to o to složitější, že díky své intenzivnější všímavosti a většího zájmu všechno „vyzkoušet a znát“, odhadnout, kdy porušuje nastavenou hranici a kdy je to v rámci podpory vývoje jeho potenciálu.

Lukáš – 5,5 let

Lukáš vyrůstá v úplné rodině **s mladším bratrem**, který má zdravotní hendikep. Lukášek dostával **dostatek podnětů** ze strany rodičů. Měl velkou touhu se učit. Matka si často hrála se synem na zemi. Mnohdy u hry vydrželi celé hodiny. Nejdříve šlo o hračky jako skládačky, postupně to začaly být složitější věci jako např. puzzle. Nyní Lukáš dokáže sám postavit puzzle z 500 díly.

Lukáš ve svém psychomotorickém vývoji předbíhal svůj aktuální věk již od útlého dětství. V šesti měsících lezl po čtyřech jako „torpédo“ a v 11 měsících již chodil. V roce skládal první věty a ve dvou letech již hezky mluvil ve složitých souvětích. Také měl **velmi dobrou paměť**. **Ve dvou letech uměl abecedu ve dvou jazycích** (česky a anglicky). Potom so rodina všimla, že si syn každou jejich odpověď polohlasem opakuje. Zajímal se a ptal se na hodně věcí. Nejdříve „Co to je?“ a poté „Proč?“ Nicméně rodiče si všimli výraznějších rozdílů až v kolektivu vrstevníků.

Nejdříve rodina usoudila, že pro jejich syna bude nejvhodnější vesnický heterogenní kolektiv. Postupně ale zjišťovali, že dítě potřebuje hlavně starší děti, kteří by ho táhli. A v této školce nebyl k tomu prostor z důvodu malého počtu starších dětí (pouze 2, z toho jeden chlapec a jedna dívka). Proto rodina zvolila přestup syna do jiné MŠ, kde je převážně homogenní skupina.

Ve 4 letech tedy Lukáš nastoupil mezi předškolní děti. Ve stejné době měla rodina již domluvena termín vyšetření v PPP. To byla podmínka paní ředitelky MŠ pro zařazení dítěte mezi předškoláky. **Komunikace ze strany paní ředitelky byla velmi**

vstřícná. Nicméně samotná realizace s učitelkami a vedoucí učitelkou MŠ, kde Lukášek chodil druhým (a tedy i posledním) rokem, byla trochu jiná. Protože **ve 4,5 bylo v PPP Lukášovi diagnostikováno mimořádné nadání** a podpůrné opatření bylo „pouze“ stupeň 2, tak bylo rodině dáno jasně najevo, že na nic víc MŠ nemají kapacitu. Navzdory tomu, že byl vypracován individuální vzdělávací plán, nevěnovali se Lukášovi nijak navíc. Dle matky, tak nějak zapadl mezi starší děti (předškoláky a děti s odkladem).

Lukáš nastoupil do ZŠ v pěti letech. Na doporučení psycholožky má individuální vzdělávání v domácím prostředí. Dle psycholožky vykazuje známky mimořádného nadání skoro ve všech testovaných oblastech jak v oblasti logického uvažování, tak v jemné i hrubé motorice.

Lukáš si spíše rozumí se staršími dětmi. Jeho nejlepší kamarád je o dva roky starší než on sám. Má také rád i malé děti. Jeho bratr je sice o 2,5 let mladší, ale mentálně jsou od sebe minimálně o pět let. Lukášek totiž předbíhá a jeho bratr je mentálně pozadu.

Ve výchově nadaného dítěte vidí rodina mnoho výzev. Mnohdy se stává, že se rodiče se synem baví jako s dospělým a neuvědomují si to, že je to pětileté dítě, které má své potřeby přiměřené jeho věku.

9. VÝSLEDKY VÝZKUMU

Všichni rodiče si dříve či později začali uvědomovat odlišnost svého nadaného dítěte až ve srovnávání s vrstevníky. U některých dětí to bylo již ve velmi raném věku a nejčastěji to bylo okolo druhého roku dítěte (Lukáš, Tomáš, ale i dříve Viktorka ve 12 měsících, Samuel v 18 měsících). Lukáš uměl ve dvou letech abecedu ve dvou jazycích, Viktorie znala písmena již v roce. U Matouše a Richarda nebylo rodiči zaznamenáno v raném vývoji chování dítěte nepřiměřené jejich věku. Spíše vývoj dítěte rodina brala jako standard.

9.1 Představení výsledků rozhovorů

Rané znaky nadání

Velmi výrazným signálem nadání v raném věku dětí je, když vykazují zájem o písmena a nástup samotného čtení nastupuje tzv. z ničeho nic. Dítě si samo spojí písmena a začne číst nejdříve velká písmena, malá písmena, jednoduché věty a v neposlední řadě i složitá souvětí. Tyto známky vykazovala většina šetřených dětí. Lukáš i Samuel se sami naučili číst ve 4,5 letech, Viktorie dokonce v 3,5 letech.

Výborná paměť je dalším znakem nadaného dítěte. Všechny výše zmiňované děti vynikaly výbornou pamětí od raného dětství. Rychle si zapamatovaly barvy, tvary, říkanky a básničky.

Rodič jako přispívatel podnětného prostředí

Rodiče plní klíčovou úlohu ve vývoji dítěte. Podnětnost prostředí přináší dítěti velmi dobrý základ pro jejich samotné učení. Maminka Samuele to dokonce považuje za „alfu a omegu“. Nicméně u Richarda a Matouše, i když neměli přímo stimulované podněty k učení se, se jejich nadání projevilo o něco později. Rodiče, kteří se cíleně věnovali svému dítěti (Samuel, Lukáš, Tomáš, Viktorie) zaznamenali dříve znaky nadání než rodiče dětí, kteří se nepřímou podíleli na nadání svých dětí (Richard, Matouš). Přesto však u všech dětí bylo nadání rozvinuto.

Výběr školského zařízení

Většina z dotazovaných rodičů nevybírala první instituci pro svého potomka se záměrem rozvoje nadání u svého dítěte, ale spíše upřednostnili dostupnost vzdělávací

instituce v místě bydliště a také proto, že nebyla jiná volba. Pouze rodiče Samuele volili MŠ s Montessori přístupem, kde by bylo dítě v menším kolektivu.

Co se týče kolektivu ve školském zařízení, rodiče nadaných dětí se setkali s odlišným přístupem a začleněním jejich dětí do konkrétních kolektivů. Některé děti neměly v začlenění do kolektivu žádný problém, u jiných se vyskytly potíže až časem. U Richarda se problémy projevily dokonce až ve školním věku, které přiměly rodiče pro změnu školy.

Podobně tomu bylo i u Matouše. Až jeho problémy ve škole ukázaly na odlišnosti ve vývoji a pokud by byla dostupnější škola, která by více vyhovovala potřebám Matoušovým potřebám, tuto variantu by rodina zcela jistě využila.

Asi nejvíce potíží zažívala rodina Viktorky. Během roku a půl Viktorie vystřídala tři MŠ. Z jedné dokonce byla dle matky „vyhozena pro nezvladatelnost“. Odlišovala se nejen ve znalostech a zájmech, ale také svým chováním. Rodiče tedy na doporučení psychologky zapsali dceru do speciální MŠ.

Když rodiče Lukáše zjistili, že předbíhá svůj mentální věk, rozhodli se přejít z heterogenní MŠ do MŠ, kde by mohl být ve čtyřech letech ve skupině starších dětí (předškoláků). Původní MŠ jim nevyhovovala z důvodů malého počtu starších dětí. Chtěli, aby se jejich potomek mohl dál rozvíjet. Lukáš neměl žádné problémy v kolektivu. Brzy si našel kamarády z řad starších spolužáků.

Tomáš a jeho rodina nezaznamenali žádné větší potíže jak při výběru MŠ, tak samotného fungování dítěte v kolektivu. Tomáš byl v heterogenní skupině dětí, která mu velmi vyhovovala.

Rodina Samuele hned o začátku volila Montessori MŠ. Chtěli pro něj MŠ, která koresponduje s jejich respektujícím přístupem, a proto si vybrali takovou MŠ, která vyhovuje jejich požadavkům.

Komunikace mezi rodinou a školským zařízením

V předškolním věku dětí neměli rodiče, až na jednu výjimku (Viktorie), větší potíže v komunikaci s MŠ. Dokonce v jednom případě paní učitelka zapojovala tříletého Tomáše do aktivit s předškoláky.

Lukášovi rodiče taktéž dobře vycházeli s učiteli vesnické MŠ. Nicméně po přestupu do větší školky, kde byl mezi předškoláky, bylo vidět ze strany učitelů značné

vytížení. PPP ve svém doporučení navrhla IVP, který byl vytvořen, ale samotná realizace byla naplněna jen z části. Dítě i přesto mělo dostatek podnětů, protože samotné prostředí starších kamarádů přispělo k jeho vývoji. K vyhodnocení IVP vůbec nedošlo, pouze ústně mezi dveřmi na závěr školního roku.

Samuelovi rodiče nemají sebemenší potíže v komunikaci s vedením Montessori MŠ, kam dítě dochází. Dokonce se učitelka na podnět matky zúčastnila školení, jak pracovat s nadanými dětmi. To přineslo ve školním kolektivu úlevu v mnoha situacích, ve kterých Samuel jednal jinak než jeho vrstevníci, (např. emoční nevyrovnanost).

U Richarda a Matouše se situace v komunikaci mezi rodiči a pedagogy vystupňovala až v průběhu prvních let školní docházky. Vymykali se z norem a samotní pedagogové si neuměli poradit, nevěděli jak s nimi pracovat.

Z šetření vyvstalo, že velmi záleží na přístupu pedagogů vůči dítěti a vnímání potřeb nadaného dítěte jak rodiči, tak i učiteli. Pedagog, který je vnímavý na potřeby jednotlivých dětí brzy zjistí, že se dané dítě odlišuje od kolektivu. Poté velmi záleží na tom, jaký zaujme postoj. Pokud bude chtít rozvinout potenciál u dítěte, které se odlišuje, vyjde mu maximálně vstříc a bude se snažit mu více porozumět.

Návštěva v PPP

Většina dětí, až na Richarda, navštívila PPP. Lukáš potřeboval posouzení psychologa, aby mohl být zařazen mezi předškoláky. Při testování neverbálním testem SONR 2 1/5-7 bylo zjištěno mimořádné nadání. Bylo navrženo podpůrné opatření 2. stupně a škola dostala doporučení, jak pracovat s dítětem. Na základě doporučení, MŠ vypracovala IVP.

Viktorie také byla testována testem SONR 2 1/5-7. Také bylo navrženo podpůrné opatření 2. stupně. MŠ dostala doporučení, kterého se, dle matky, nedržela.

Tomáš byl v poradně pouze vyšetřen se záměrem akcelerovaného nástupu do ZŠ. Jak vyšetření probíhalo, nebylo matkou sděleno, protože rodič se zpravidla neúčastní samotného testování dítěte a čeká během vyšetření na chodbě. Více se matka o PPP nezmiňovala.

Matouš podstoupil vyšetření v PPP v pěti letech z důvodu nástupu do nultého ročníku ZŠ. Druhé vyšetření absolvoval až v osmi letech, kdy mu začaly velké problémy ve škole. Z vyšetření vyplynuly psychosomatické potíže v důsledku špatného rozvoje ve

školském systému. Také bylo zjištěno mimořádné nadání ve třech oblastech a zároveň zhoršení v těch oblastech, které byly v pěti letech považovány za nadprůměrně rozvinuté.

Richard byl posuzován psychologem při práci ve školním prostředí. Montessori škola spolupracuje s psychologem a doporučení se týkala hlavně práce ve školním prostředí.

Je patrné, že rodiče posuzovaných nadaných dětí měli rozdílné pohnutky proto, aby navštívili PPP. Nicméně u všech dětí bylo z testování patrné nadání či mimořádné nadání.

Vztahy s vrstevníky a sourozenci

Většina dětí má kladný vztah k ostatním dětem, ale ne vždy najdou pochopení u svých vrstevníků, a proto vyhledávají kontakty se staršími dětmi nebo dospělými. Richard má z dětí asi nejtěžší postavení, co se týče vztahu se sourozenci, protože má staršího bratra, který nevyniká mimořádným nadáním. Lukáš má mladšího bratra s hendikepem, ke kterému má velmi hezký vztah. Viktorie, Matouš či Tomáš jsou jedináčci (i když má Tomáš o 17 let starší sestru, ale ta s rodinou již nežije a Viktorie bude mít brzy sourozence a Matouš má bratra, se kterým nežije). Všechny děti jsou rády mezi ostatními dětmi, žádné z dětí se nestraní kolektivu. I když společným jmenovatelem je i vyhledávání společnosti dospělých.

Shrnutí

Polostrukturovaný rozhovor ukázal a zároveň potvrdil, co vyplynulo z dotazníku, že odhalení nadání se netýká pouze dětí předškolního věku, ale může se projevit již v raném věku. Další možností je, že se toto nadání projeví a při nástupu do ZŠ nebo během prvních let školní docházky. Z rozhovorů také vzešlo, že není vždy podmínkou cílená stimulace a podněcování dítěte k rozvoji nadání. Nadání se často projeví samo. Kooperace mezi rodiči a učiteli v MŠ je individuální. Přesto je znatelné, že všichni pedagogové umí pracovat s nadaným dítětem.

Doporučení

S ohledem na výše prezentované výsledky, doporučuji pedagogům využít nabídky Vzdělávacích programů NIDV k tématu nadání. Portál talentovani.cz nabízí své služby i rodičům nadaných dětí. Taktéž Nadační fond Qiido, patron mimořádně

intelektově nadaných dětí, se zabývá osvětou práce s nadanými a v jejich nabídce jsou semináře jak pro rodiče, tak pro školy. Monika Stehlíková, autorka, lektorka a terapeutka, také nabízí poradenství v oblasti nadání.

Ten, kdo se aktivně zajímá problematikou vzdělávání nadaných dětí je obeznámen s výše uvedenými možnostmi. Pokud jde o rodiče nadaného dítěte, tak komunikace z jeho strany vůči škole by měla být jasná, požadavky by měly být úměrné možnostem pedagogických pracovníků. Na druhou stranu pedagogové, pokud se setkali s nadaným dítětem poprvé, tak by mělo být v jejich vlastním zájmu udělat vstřícný krok vůči rodině nadaného dítěte. Jedním z nich je využití výše zmíněné nabídky vzdělávacích programů. Otevřená komunikace mezi rodiči a pedagogy přispěje k vytvoření prostředí pro nadané dítě, kde bude mít prostor pro svůj rozvoj dle jeho individuálního vývoje.

ZÁVĚR

V teoretické části jsem popsala definici nadání v porovnání s talentem. Vymezila jsem oblasti dělení nadání a představila jsem modely nadání, které postupně nahrazují množství definic. Věnovala jsem se nadanému dítěti a jeho charakteristice. Zmínila jsem akcelerovaný vývoj v oblasti jazyka a učení, psychomotorického vývoje a v psychosociální oblasti. Rovněž jsem poukázala na skutečnost, že se problémy nevyhýbají ani nadaným dětem. Podotkla jsem i problémy nadaných se spánkem, perfekcionismem a také nálepkováním, jako stigma nadaných. Byla zmíněna i dvojí výjimečnost a její různé druhy hendikepu ve spojitosti s nadáním. Popsala jsem jednotlivé etapy identifikace nadaného dítěte, kde jsem poukázala na důležitou roli rodiče v samotném procesu identifikace. To, že nadání není pouze dar, jsem zmiňovala v kontextu mýtů, které se o nadaných dětech šíří. Popisem platné legislativy a postoje Rámcového vzdělávacího plánu pro předškolní vzdělávání ve vztahu k nadaným dětem jsem ukončila teoretickou část.

V praktické části jsem se zaměřila na mapování zkušeností a postojů rodičů nadaných dětí ve vztahu k naplňování potřeb jejich dětí v rodině a ve školských zařízeních. K výzkumnému šetření jsem použila dvě metody. Dotazníkovým šetřením jsem zjišťovala postoje rodičů ve vztahu k přístupu uspokojování potřeb nadaných dětí v běžné MŠ. Zjistila jsem, že rodiče vidí péči o nadané děti v MŠ jako nedostačující, i když ze strany učitelů jistá snaha o porozumění nadaným je.

Polostrukturovanými rozhovory jsem potvrdila a prohloubila výsledky dotazníkového šetření v oblasti odhalení nadání, ze kterého vyšlo najevo, že nadání může být prokazatelné již v raném věku dítěte a zároveň nevyklučuje jeho plné rozvinutí až po nástupu dítěte do ZŠ. Vztahy se školským zařízením jsou především otázkou individuálního přístupu, které dle šetření, je neuspokojivé.

Touto bakalářskou prací jsem přiblížila některé problémy, které vnímají rodiče nadaných dětí ve vztahu ke školským zařízením. Na základě zmapování úrovně péče o tyto děti v MŠ, se ukázalo, že je jim často věnováno málo pozornosti. Nadané děti pro svůj vývoj potřebují podnětné prostředí již od nejútlejšího věku. Zavádění IVP v práci s nadanými dětmi v MŠ není běžné, i když legislativa jasně stojí na straně nadaného dítěte. Z pohledu rodičů se také ukazuje větší zájem o spolupráci s učiteli. Možnostem této spolupráce a péči o nadané děti by měla být dále věnována pozornost.

POUŽITÁ LITERATURA

DOČKAL, Vladimír. *Zaměřeno na talenty, aneb, Nadání má každý*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-840-3.

DOSTÁL, Daniel. *Pořadí narození a emoční inteligence*. Olomouc, 2007. Postupová práce. Univerzita Palackého, Filosofická fakulta, Katedra psychologie.

FOŘTÍK, Václav a Jitka FOŘTÍKOVÁ. *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-297-3.

FOŘTÍKOVÁ, Jitka. *Talent a nadání: jejich rozvoj ve volném čase*. Aktualiz. vyd. Praha: NIDM – Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2009. ISBN 978-80-86784-75-5.

FELDHUSEN, John F. a Fathi A. JARWAN. *Identification of Gifted and Talented Youth for Educational Programs*. HELLER, Kurt A., Franz J. MÖNKS, Robert J. STERNBERG a Rena F. SUBOTNIK, ed. *International handbook of research and development of giftedness and talent*. Oxford: Pergamon Press, 1993, s. 271-282. ISBN 0-08-041398-6.

HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1.

HAVIGEROVÁ, Jana Marie a Blanka KŘOVÁČKOVÁ. *Co bychom měli vědět o nadání*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-092-4.

HAVIGEROVÁ, Jana Marie. *Pět pohledů na nadání*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-7719-1.

HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Nadání a nadaní: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1998-6.

JABŮREK, Michal. *Přehled českých a zahraničních posuzovacích škál pro identifikaci nadání u dětí předškolního věku* [online]. 2014, III(1.) [cit. 2020-02-19]. Dostupné z: <https://vtp.talentovani.cz/documents/10157/87226>

Prehled_ceskych_a_zahranicnich_posuzovacich_skal.pdf/aa2130be-74d8-44ec-ac46-ec0f17e06af4

- JURÁŠKOVÁ, J. *Základy pedagogiky nadaných*. 1. Vyd. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 131 s., ISBN 80-86856-19-4
- KROUPOVÁ, Kateřina. *Slovník speciálněpedagogické terminologie: vybrané pojmy*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5264-8.
- LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadané dieťa: jeho vývin, vzdelávanie a podporovanie*. 3. nezmen. vyd. Bratislava: IRIS, 2007. ISBN 80-89018-53-X.
- LAŽOVÁ, Ladislava. *Mateřská škola komunikuje s rodiči: výměna informací, řešení problémů*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0378-0.
- MACHŮ, Eva a Ilona KOČVAROVÁ. *Kvalita školy z hlediska péče o nadané žáky*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2013. ISBN 978-80-7454-316-6.
- MACHŮ, Eva. *Nadané děti, jejich identifikace a zařazení do vzdělávacího programu*. Pedagogická orientace. 2005, (2), 22-34. ISSN 1211-4669.
- MUDRÁK, Jiří. *Nadané děti a jejich rozvoj*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5089-7.
- PERLETH, Christoph, Tanja SCHATZ a Franz J. MÖNKES. *Early Identification of High Ability*. HELLER, Kurt A., Franz J. MÖNKES, Robert J. STERNBERG a Rena F. SUBOTNIK, ed. *International handbook of research and development of giftedness and talent*. Oxford: Pergamon Press, 1993, s. 297-316. ISBN 0-08-041398-6.
- PÝCHOVÁ, Iva. *K výuce nadaných a talentovaných žáků*. PEDAGOGIKA. 1996, **46** (4), 329-338. ISSN 0031-3815.
- SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7. STEHLÍKOVÁ, Monika. *Život s vysokou inteligencí: průvodce pro nadané dospělé a nadané děti*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0101-6.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Praha: Karolinum, 2001, 304 s. ISBN 80-246-0181-8.

VALENTA, Jiří. *Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem, 2013*. 5. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2013. ISBN 978-80-726-3760-7.

Kdo je MiND? [online]. [cit. 2020-02-19]. Dostupné z: <https://www.qiido.cz/>

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání: RVP PV [online]. 2018 [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304/> ISBN: n.

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění účinném od 1. 1. 2020 [online]. 2020, [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasky-ke-skolskemu-zakonu>

Seznam příloh

Příloha č. 1   Nadané děti - souhrn kazuistiky

Příloha č. 2   Dotazník

Příloha č. 1 Nadané děti - souhrn kazuistiky

Jméno	Viktorie	Samuel	Tomáš	Lukáš	Matouš	Richard
Věk	4,5	4,5	5	5,5	8	8
Nadání rozpoznán	v roce první zmínky	v 19 měsících znal abecedu; četl ve 4,5 letech	ve 2 letech	ve 4 letech	ve školním věku	ve školním věku (2. třída)
Problémy	vysoké IQ vs. nízké EQ	rychlý ve vývoji, pomalý v pohybu	nemá znatelné problémy ve spojitosti s nadáním	nemá znatelné problémy ve spojitosti s nadáním	problémy v komunikaci s učiteli	problémy v komunikaci s učiteli
Vztah rodiny a MŠ/ZŠ	velké problémy v MŠ; vystřídala 3 MŠ	Montessori MŠ – velmi dobrý vztah	kommunikace dostačující	IVP nebylo naplněno	špatná komunikace, IVP nenaplněováno	Chybělo porozumění ze strany učitelů. Nedostatek podnětného prostředí v ZŠ
Návštěva PPP	ve 4 letech	ve 4 letech	v 5 letech IQ test	ve 4 letech	v 5 letech, pak v 8 letech	nebyl v PPP, psycholog v ZŠ
Domácí prostředí	podnětné	velmi podnětné	velmi podnětné	přiměřeně podnětné	standardně podnětné	klasické
Sourozenci	sourozenec na cestě	čtvrtý v pořadí ze čtyř	jedináček (?) má o 17 let starší sestru	má mladšího bratra s hendikepem	má bratra, se kterým nežije	druhý ze čtyř

Příloha č. 2 - Dotazník

Průvodní dopis:

Vážení rodiče nadaných dětí, dovoluji se na Vás obrátit s prosbou. Jmenuji se Rut Vretonko, jsem maminkou nadaného pětiletého syna a zároveň studentkou JCU, Pedagogické fakulty, obor Předškolní pedagogika. Pro svou bakalářskou práci mapuji vztahy rodičů nadaných dětí předškolního věku (nebo těsně po nástupu do ZŠ) a mateřské školy. Touto cestou bych chtěla požádat rodiče malých nadaných o vyplnění krátkého dotazníku. Předem moc děkujeme za Vaši spolupráci.

Mapování vztahů rodin nadaných dětí a MŠ

1 Jste...

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

rodič nadaného dítěte
vyšetřeného v PPP

rodič nadaného dítěte, které nebylo
vyšetřeno v PPP

rodič dítěte, bez mimořádného
rozumového nadání

2 V jakém věku dítěte a v jakých souvislostech jste začali uvažovat o nadání svého dítěte?

3 Vybírali jste MŠ kvůli přístupu k nadaným?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

Ano Ne Neměli jsme volbu (maloměsto, obec, vesnická škola)

4 Na to, že máte nadané dítě, vás upozornili v MŠ?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

Ano Ne

Jiná...

5 Pokud jste rodič nadaného dítěte, které již nastoupilo do ZŠ, dítě je

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

integrováno v běžné třídě akcelerováno (zahájilo dříve školní docházku) je ve třídě pro nadané děti

6 Změnili jste MŠ kvůli přístupu k nadaným?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

Ano Ne

Jiná...

7 Je vaše dítě v MŠ spokojené?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Ano   Ne   Nevím
 Jiná...

8 Má MŠ vašeho potomka ve Školním vzdělávacím plánu zakomponovanou péči, vzdělávání a rozvoj nadaných dětí?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Ano   Ne   Nevím
 Jiná...

9 Odpovídá vaše MŠ dostatečně potřebám nadaných dětí?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Ano   Ne   Nevím
 Jiná...

10 Zajímají se paní učitelky, jak s nadanými dětmi pracovat?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Ano, ptají se mě   Ne, nezajímá je to   Spolupracují s PPP   Spolupracují s Mensou
 Jiná odpověď...

11 Má mé dítě v MŠ možnost dalšího růstu? (Rozvoj čtenářských dovedností - čtení, psaní, rozvoj matematických dovedností - počítání nad rámec běžných znalostí v MŠ, rozvoj dalších znalostí)

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Ano   Ne   Snaží se, ale je to nedostačující
 Jiná...

Má mé dítě v MŠ možnost dalšího růstu? (Rozvoj čtenářských dovedností - čtení, psaní, rozvoj matematických dovedností - počítání nad rámec běžných znalostí v MŠ, rozvoj dalších znalostí)